

VÁSÁRHELYI LÁTÓHATÁR

KULTÚRA — TÁRSADALOM • V. évfolyam 2014/3 • 19. szám • Ára: 450 Ft

GALÉRIA

FODOR JÓZSEF
KURUCZ D. ISTVÁN
NÉMETH JÓZSEF
I. RÁCZ LÁSZLÓ
SZIVERI JÁNOS
TÓTH BÉLA

SZIVERI JÁNOS: BOLHÁK TÁNCA

Sziveri János az 1970-es években részt vett a Mártélyi Képzőművészeti Alkotótáborban (Hódmezővásárhely)
Művészeti vezetője: Hézsó Ferenc festőművész

A CÍMOLDALON:

KURUCZ D. ISTVÁN: CSIKÓS (1970)

TOJÁSTEMPERA, FAROST, 66X50 CM

FORRÁS: KURUCZ ISTVÁN

A (VAJDASÁGI) KÖLTŐ

"Ahonnan jöttünk, ott születtünk.
Onnan kergettek. Onnan el."

(Sziveri János: *Vágóhíd utca*)

SZIVERI JÁNOS
KÖLTŐ
(1954 — 1990)

A vajdasági Bánátban (Muzslán) született Sziveri János, a 20. századi vajdasági magyar és a magyar irodalom jelentős költője 1990-ben hunyt el Budapesten. Földönfutó volt, hányatott és kegyetlenül rövid életű. 36 évet élt, s egy szinte befejezetten mondható életművet hagyott maga után. Nevéhez fűződik az *Új Symposion* megalapítása, amely igen merész vállalkozásnak tekinthető, hisz a szocialista rendszer kényszerkánonjának és dogmáinak elvetése és a művészi szabadság előtérbe helyezése jellemezte. A Symposion-nemzedék kíméletlen üldöztetéseknek volt kitéve emiatt – oly mértékben, hogy egzisztenciájuk vált kérdésessé. Sziveri Budapestre már nagybetegen érkezett, s az alig egy év múlva bekövetkezett haláláig írta verseit.

Az *Új Symposion* dramatikus megszüntetése az akkori vajdasági magyar irodalom töréspontja is volt ugyanakkor. A kilencvenes évek háborúi elől menekülve a jeles vajdasági magyar írók, költők nagy része Magyarországra települt át. A Vajdaságban ezután egy ideig nem létezett olyan jelentős folyóirat, amely, maga köré tömörítve a fiatal tehetségeket, generációalakító lett volna. A Vajdaság különböző részein, a kilencvenes években jött létre több, a mai napig működő irodalmi fórum: a *zEtna Kiadóház* (alapítója és működtetője Beszédes István), a *Sikoly* irodalmi és művészeti folyóirat (főszerkesztője Sándor Zoltán), a *DNS* posztalfabetikus periodika (szerkesztői Beke Ottó és Samu János Vilmos), s az 1934 óta létező *Híd* irodalmi folyóirat (jelenlegi szerkesztője Faragó Kornélia) égisze alatt működő Híd Kör.

A közép-bánáti Muzslán, (ahol a Közép-Bánság legnagyobb magyar közössége él, mintegy ötezren) N. Czirok Ferenc moholi (bácskai) születésű író, költő, néhány helybéli művészetkedvelővel 1993-ban alapította meg a Sziveri János Művészeti Színpadot, a költő szellemiségének megőrzése és a fiatal, tehetséges alkotók felkarolása céljából. A szervezet irodalmi tevékenységének egyik fontos része, hogy a költő születésnapján, március 25-én évente Sziveri-napot szervez a tagság, amikor megkoszorúzza a szülői házon levő Sziveri-emléktáblát, majd irodalmi és képzőművészeti rendezvényeket tart.

Sziveri János halála után, 1992-ben, egykori íróársai és barátai Veszprémben megalapították az *Ex Symposion* folyóiratot. Ugyanabban az évben alakult meg a Sziveri Társaság, létrehozták a Sziveri-díjat, s nyitotta meg kapuit Veszprémben a Sziveri Intézet. Két évvel később jelent meg, a Kortárs Kiadónál, Mátis Livia szerkesztésében a *Sziveri János minden verse* című kötet, majd 2011-ben, a Gondolat Kiadónál, Reményi József Tamás szerkesztésében az eddigi legteljesebb gyűjtemény *Sziveri János művei* címmel.

A Vajdaságban azonban csak több mint tíz év elmúltával kezdett újraéledni a Sziveri-életművel való méltó foglalkozás, nagyrészt az újvidéki Magyar Tanszék jóvoltából.

Sziveri János nem volt politikus költő. A társadalmi folyamatokra és az azokat irányítóakra azonban igen érzékenyen reagált. Versei – akár a látók – értékrendjében megbomlott, sokszor kilátástalannak tűnő világunkban is találóak. Aktuálisak.

Kovács Jolánka
SZJMSZ alelnöke, író, műfordító

TARTALOM

KOVÁCS JOLÁNKA	
A (vajdasági) költő	3
FENYVESI FÉLIX LAJOS	
Monológ a száműzetésben	4
SOÓS CSILLA	
"Igazság és jóság, tudás és szeretet"	5
KŐSZEGFALVI FERENC	
Egy rangos közkatona	9
BEREI ERZSÉBET	
A zeneiskola 60 éve	10
FENYVESI FÉLIX LAJOS	
Esztendők futása	12
KOVÁCS SZABINA	
Mártélyi hexameterek	12
FÉNYESI TÓTH JÁNOS	
A versek hallgatóihoz	12
HEGEDŰSNÉ DÉKÁNY MAGDOLNA	
"Szent nekem a Tisza vize"	13
HÉZSÓ FERENC	
Kurucz D. István emlékét idézve	15
KOVÁCS SZABINA	
Határtalanul! 2014	16
SZIVERI JÁNOS	
Szeplőtelen álmok	17
KOVÁCS JOLÁNKA	
A Sziveri János Művészeti Színpad	17
DUŠKA VRHOVAC	
Traženje Naslova	
A cím keresése	
(fordította: Kovács Jolánka)	18
KOVÁCS JOLÁNKA	
A zöld kabát	19
KÓNYA-KOVÁCS OTÍLIA	
Halálfélelem	20
N. CZIROK FERENC	
Akár szabad szolga	21
Akár rangjelző csillagok	21
CZIROK ATTILA	
Galambjaid felröppennek	21
Kékmadár	21
BENÁK KATALIN	
Kreatív gondolkodást fejlesztünk	22
DANI IMRE	
Nyomkövető magatartás	24
A hatalom	24
BENÁK KATALIN	
Makett és valóság	25
SZENTI TIBOR	
A Vásárhelyi Pusztáért Szövetség	26
BODÓ PÉTER	
Műemléki felújítások	28
NAGY IMRE	
Németh József	30

GALÉRIA

Kurucz D. István: Csikós	1
Sziveri János: Bolhák tánca	2
Tóth Béla: Kerámia	17
I. Rácz László grafikái	4, 21
Németh József: Tiszta forrásból	31
Fodor József: Áradás	32

WWW.VASARHELYILATOHATAR.HU

Alapítványi támogatónk: Czirbusz Piroska Emlékére a Hódmezővásárhelyi Művészetekért Közalapítvány

MONOLÓG

A SZÁMÚZETÉSBEN

Márai Sándor halálévfordulójára

I. RÁC LÁSZLÓ GRAFIKÁJA

Huszonöt éve annak, hogy a magyar irodalom emigrációba kényszerült nagy írója, Márai Sándor revolverrel végett vetett életének. Hatalmas naplófolyamának utolsó kötetében már csak apró megjegyzések: „Ezekben a napokban negyven éve, hogy elutaztunk Budapestről. Tartózkodási helyek: Genf, Nápoly, New York, Salerno, San Diego. Elmentek Lola és János; minden egykori személyes ismerősöm, pályatársam. Teljesen egyedül maradtam.” 1989. január 15-én egyetlen sorra futotta erejéből: „Várom a behívót, nem sűrgetem, de nem is halogatom. Itt az ideje”.

Kemény és rendíthetetlen ember volt. A 80-as években már kezdtek hazahívni, de ő következetesen kitartott ígérete mellett: amíg egyetlen orosz csizma tapossa Magyarország földjét, addig nem tér haza! És könyveit sem engedte kiadni. Mondhatni teljes magányban, majdnem vakon, kenyéren és vízen tengette az életét.

Indulása első komoly könyve: *Egy polgár vallomásai*. Kalauz a szülővárosról, Kassáról. Az óvo családi fészekről, a fájó elszakadásról. Munkássága eddigi legmagasabb pontja: a *Féltékenyek*. Nem kisebb író, mint Szerb Antal méltatta: „A Márai-féle stílus, amit annyian utánoznak, mégis utánozhatatlan. Azért, mert senki nem bírja lélegzettel. Ez a kegyelem: ez a bőség, ez a páratlan áradása nyelvnek, gondolatnak, képnek, szavaknak”.

Ezek az erények végig ott vannak későbbi műveiben. Igaz, az 50-es évek csahos hazai kritikusi nem kímélték: „Közömbössége talán a fegyverzettségénél is jellemzőbb”. Regényalakjai sorában saját személye érdekl. ... Van benne igazság, de megtévesztő. Hűvös, távolságtartó férfi. És szigorú. De önmagával szemben is. A magyar nyelvet pedig ámulattal használta, idézte. Mindennapi kenyere volt a legnehezebb időben is.

A *Szindbád hazamegy* című regénye Krúdynek állít emléket. Kedves írója átmegy Óbudáról lovas fogattal Pestre. Együtt nézik az életet, önmagukat, a forrongó világot, a szépséges nőt, a búcsúzó kora őszben ragyogó Várost. Sok vitát váltott ki a *Röpirat* a nemzetnevelés ügyében; üzenete: a magyarság célja, hogy megmaradjon! A *Vasárnapi krónika* napi ihletű újságcikkeit gyűjtötte egybe. Kevés szó esik Márairól, a költőről. Nem vérbeli poéta, mégis két korszakos versével ott van a magyar költészetben. 1950-ben írta a *Halotti beszédet*: a száműzöttek nagy monológját, az emigráns lét drámai tapasztalatát. 1956-ban vetette papírra a *Mennyből az angyalt*: a különös karácsonyi vers a kivégzett 1956-os forradalom rekviemje, a megfeszített Krisztus-Magyarország képe.

A végére hagytam a nekem legkedvesebbet, Márai *Naplóit*. Az utóbbi ötven év legtisztább szellemi lenyomatát. A világirodalomban is pártját ritkító vállalkozás. Éles tisztánlátás, gazdag vallomás. Örök harc a humanizmus megőrzéséért. Áldozathozatal az ország lelkének és szellemének újjáépítésére. Még akkor is, ha nevét hosszú időn át említeni sem lehetett.

Ő azonban írt, a végső pillanatig. 1984-89-es utolsó naplója számomra az egyik legnagyobb emberi és írói teljesítmény. Életről és halálról, egyszerű szavakkal senki nem mondott többet. És üzennek könyvei, szétsugároznak mondatai. Beléne égnek intelmei: elordasult a világ, de a remény mindig megmarad.

Fenyvesi Félix Lajos

Vásárhelyi LÁTÓHATÁR V. évf. 19. szám 2014/3. — www.vasarhelyilatohatar.hu

Kiadja: HDK Hód-Biotech Kft. Felelős kiadó: Fuchsz Máté ügyvezető • **Szerkesztőség:** 6800 Hódmezővásárhely, Rudnay Gyula u. 49. fsz. 2. E-mail: benakk@gmail.com Telefon: 06 20 280 2529 • **Főszerkesztő:** Benák Katalin. Szerkesztők: irodalom - Simon Ferenc, művészet - Hézső Ferenc, Bodó Péter, helytörténet: Borus Gábor. A szerkesztőség további munkatársai: Szentí Csilla levéltárvezető, Soós Csilla könyvtárvezető, fotótechnika - Gaál Györgyi. Nyelvi lektorok: dr. Radicsné dr. Ruzsa Ilona és Takátsyné Farkas Irén • **Nyomda:** Norma Nyomda, Hódmezővásárhely, Rostás Pál nyomdavezető • **Kapható:** LÍRA KÖNYVESBOLT, EMLÉKPONT, KÁLVIN ANTIKVÁRIUM, NÉMETH LÁSZLÓ VÁROSI KÖNYVTÁR, VÁSÁRHELYI LÁTÓHATÁR SZERKESZTŐSÉGE • **Megrendelhető:** Vásárhelyi Látóhatár Szerkesztősége 6800 Hódmezővásárhely, Rudnay Gyula u. 49. fsz. 2. e-mailben benakk@gmail.com és személyesen. Fizetés módja: postán, személyesen és átutalással: Raiffeisen Bank Rt. 12067008-00149806-00100007 Előfizetői ára a 2014. évre belföldre: 1.500,- + 1300,-szállítási költség. • HU ISSN 2061-8182 Ny.t. 163/0239/2/2010.

©Vásárhelyi Látóhatár. Minden jog fenntartva! Első közlésű, elektronikus formátumú, nyelvileg ellenőrzött kéziratot fogadunk, mely tartalmáért a szerző vállal felelősséget.

További információink és az *Adatvédelmi nyilatkozatunk* megtekinthető a www.vasarhelyilatohatar.hu portálunkon.

"IGAZSÁG ÉS JÓSÁG, TUDÁS ÉS SZERETET..."

A Sipka család

Dr. Sipka Sándor és dr. Sipka Sándorné Serfőző Rózsa, a Sipka házaspár neve fogalom, pedagógiai pályájuk, társadalmi szerepvállalásuk példaértékű, máig ható és jelenlévő Vásárhely mindennapjaiban.

Sipka Sándor Németh László tanár kollégája és barátja volt, Sipkáné Rózsi néni – ahogy tanítványai emlegették – a „drága jó nyolcadik” osztályfőnöke.

Mindketten a Bethlen Gábor Református Gimnázium legendás tudós tanári karának tagjai, akik 1937-től, illetve 1943-tól a város oktatásügyét szolgálták rendkívüli tudással, erkölcsi tartással. Sipka Sándor 1980-ban, felesége 1992-ben vett örökre búcsút szeretett városától, s gyermekeitől.

Fiuk dr. Sipka Sándor professzor egyetemi tanár, kutatóorvos Debrecenben, leányuk dr. Sipka Rózsa tanár, szociológus Szegeden él.

Hogyan teltek gyermekéveik, milyen családi légkörben nevelkedtek? Hogyan emlékeznek vissza szüleikre, az odalátogató vendégekre?

Sipka Rózsa:

Nagyon boldog gyerekkorunk volt. Négy generáció élt együtt, a kulcsszó a családban: az egymás iránt érzett feltétlen SZERETET volt.

A Szüleim rengeteget dolgoztak, két pedagógusfizetésből kellett eltartaniuk hét embert.

Az anyai nagyszüleinknek szinte egyáltalán nem volt jövedelmük nagyapám csendőr múltja miatt. Még éjjeliőrnek sem alkalmazták. Szerény bevétele az újtempomi harangozásból és az egyházi adó beszedéséből volt, ómama háborús özvegyi nyugdíjat kapott, havi 120 forintot.

A megélhetés nehézségeit sosem érzéltük, mert jó hangulat, vidámság jellemezte otthonunkat.

A mi nevelésünk a nagyszülőkre hárult, a mi nagy szerencsénkre. A három ember három különböző értéket képviselt. Ómama a szelídség, jóság, kedvesség megtestesítője volt, Mamika zseniális humorérzéssel bírt és istenien főzött és sütött, Tata pedig a szellemi fejlődésünket irányította. Meséket talált ki nekünk, Sándornak állatmesét Nyúl-láb Gerzsonról, nekem pedig Kunigunda királykisasszonyról.

Hároméves korunkban felolvasta a János vitézt, utána a Toldit, majd az Egri csillagok következett, ezután az Arany-Zichy albumból megismertük az Arany-balladákat.

Ezzel az előképzettséggel indultunk iskolába.

Tata geszti származásúként rajongott Arany Jánosért, megtanulta kívülről a Toldi első részét, amit halála előtt magnóra mondott hibátlanul fejből.

Mivel a szülőket csak este, hétfőig és a tanítási szünetekben láttuk, ez a kevés szoros együttlét mégis nagyon intenzív volt.

Klasszikus családmódelként működünk, Édesapánk volt a családfő, ő határozta meg az értékrendszert és az elvárásokat,

Édesanyánk a gyengéd anyai szeretet nyújtotta számunkra.

Az apai szigor és következetesség világosan kijelölte a feladatainkat, a tanulásban nem ismert tréfát.

A szűkös anyagi helyzet ellenére egy dolog képviselt engedményt. Több ezer kötetes könyvtárunk volt.

A család baráti köréhez elsősorban tanárok, orvosok, művészek tartoztak.

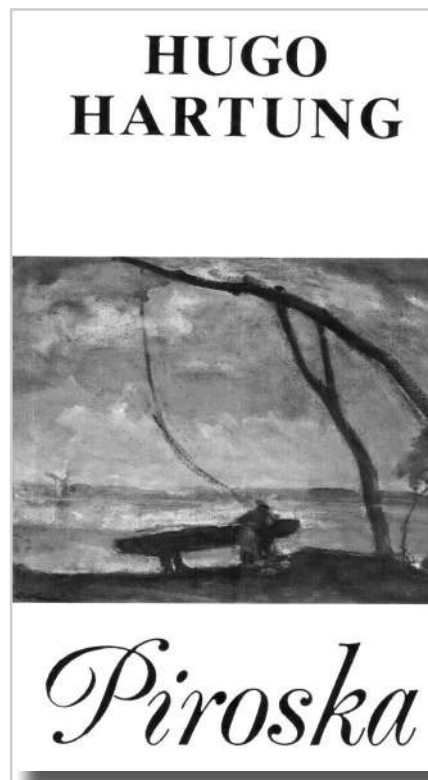
Kiemelkedik ebből Németh László, aki Édesapám megfogalmazása szerint: Életük legnagyobb szellemi ajándéka volt.

Rendszeres vendég volt Kohán György, Szabó Iván, Csohány Kálmán, Galyasi Miklós, Kajári Gyula, Hézsó Ferenc, Borsodi Ferenc és még sokan mások.

Sipka Sándor:

Meghatóan kedves, ugyanakkor komoly figyelmet érdemlő helyzet, hogy Soós Csilla, a „vásárhelyiség szép intézményének”, a Könyvtárnak igazgatója, Szüleimre emlékező kérdéseket tesz fel több évtizeddel a haláluk után! Mi lehet ennek az élő emlékezetnek az oka? Valóban, úgy érzem én is, hogy a múlt század Vásárhelyében az ő életük több szempontból példaértékű, mert ők „nagyon vásárhelyiek” voltak. Mindent a Várostól kaptak, mindent a Városnak adtak, igaz lokálpatriótaként.

Hogy neveltek bennünket, gyerekeket? Apukám elve volt: „Mindent csak normálisan és „tisztösséggel!” Szigor és remek humor keveredett folyamatosan. A kötelesség teljesítése nem volt kérdés. Emellett sokat neveltünk. Még a legnehezebb időkben, helyzetekben sem szűnt meg a tréfa, a gúny, az öngúny... Sőt, sokszor a kín hozta ki a „fekete humort.” Ennek Apukám volt a mestere. Ugyanakkor megtanultunk becsülni minden kis jót, mivel két tanári fizetésből heten éltünk. Minden szükséges eleme megvolt ugyan az elfogadható életnek, de semmi felesleges, semmi luxus nem létezett. Nagy áldás volt, hogy Édesanyám szülei és nagymamája velünk élt. Rengeteg szeretetet és törődést kaptunk tőlük, és megismertük a nagyon fontos generációs toleranciát!

A kétrészes regény eredeti címe:

Hugo Hartung:
Ich denke oft an Piroshka 1954.
Wiedersehen mit Piroshka 1967.

A kötetet Németh Lajos
(Svájc) adta ki 1987-ben.

Fordította:
dr. Sipka Sándorné Serfőző Rózsa

A széles rokonságot összetartó szeretet és a nehézségek közepette is megmutakozó, tisztességes helyállások eredményei miatt mi mindig „otthon éreztük” magunkat mind a szűkebb, mind a tágabb pátriában...

DR. SIPKA SÁNDORNÉ

Milyen hatások befolyásolták pályaválasztásukat?

Sipka Rózsa:

Számomra a pályaválasztás már 3 éves koromban eldőlt. Úgy mutatkoztam be, hogy Sipka Rózsa tanár.

A Petőfi utcai házunk udvarán iskoláztam játszottam. Téglákat raktam ki, azok voltak a gyerekek, és nagyon szigorúan fegyelmeztem őket.

Később szívesen jártam be a gimnáziumba, ahol Édesanyám különórákat adott, és vártam a folyosón. Imádtam az iskolaszagot. Ez a mai napig így van, ha belépek egy oktatási intézménybe, rögtön otthon érzem magam.

A szülők nem befolyásoltak direkt bennünket, de a példájukkal, a hitelességükkel igen.

Jó volt látni az irányukban megmutató szeretetet és tiszteletet, nyaranta visszajártak a volt tanítványok, akik külföldre szakadtak, és kifejezték a hálájukat azért a municióért, amit tőlük kaptak.

Ezt a tiszteletet azért érdemelték ki, mert a családunk élete nyitott könyv volt az emberek előtt.

A pályorientációmát később segítették azok a kiváló tanárok, akikkel az iskolában találkoztam.

Az általános iskolában a Petőfi utcán Vágóné Margitka néni, a gimnáziumban az osztályfőnököm, Földesi Ferenc, és a történelemtanárom, László József. A felvételi jelentkezés beadása előtt az osztályfőnököm magához hívatott és azt mondta:

"Rosza! Legyél te magyar-orosz szakos tanár." Az lettem. Én vagyok az egyetlen tanítványa, aki az ő szakjait viszem tovább.

A magyartanársághoz az otthoni miliő, az irodalom iránti rajongásom és a versmondásban elért szép sikereim is motiváltak.

Már óvodás koromban kiszemeltek a szerepléshez, ezt később is folytattam, sorozatosan nyertem városi, megyei és országos versenyeken.

Sipka Sándor:

A pályaválasztásomban nem szóltak bele a szüleim. Az én szuverén döntésem volt, hogy orvosira megyek, bár valamilyen társadalomtudományi pályán is megállhattam volna a helyem, azt hiszem. Anyám nyelvtelenségéből azonban én csak töredéket örököltem...

Hogyan alakult pályájuk a továbbiakban?

Sipka Rózsa:

Az egyetem befejezése után szerettem volna Szegeden maradni, mert az ott eltöltött 5 év életem legszebb korszaka volt. Ez sajnos nem sikerült azonnal, így a tanári pályámat a csongrádi Batsányi János Gimnáziumban kezdtem.

Először száműzetésnek gondoltam ezt a lehetőséget, de amiben ott részem volt, az felejtethetetlen mind a mai napig. Én voltam a tantestület legfiatalabb tagja, így a kollégák a gyereküknek tekintettek. Rettenetesen elkényeztettek, ügyeleti időben csokoládéval etettek, elhozták a kertjükből a legszebb szőlőfürtöket, tapasztalatlanságom ellenére állandóan dicsértek, erősítették az önbizalmamat. Ennél jobb indulást el sem lehet képzelni egy pályakezdőnek. Szerették a vidámságomat, jókedvemet, és látták az igyekezetet bennem. Szerettem volna megfelelni a bizalmuknak. A diákok között is népszerű voltam, mert a fiatalság nagy vonzerő. A falusi gyerekek naponta hoztak virágot a kertjükből, és ebben nem volt semmi lekenyerezési szándék, csak a szeretet kifejezése. A második héten az utcán előre köszöntek az emberek, mert megtudták, hogy én vagyok az új gimnáziumi tanárnő. Megható volt az a tisztelet, amiben érdemtelenül részesültem. Rövid idő után sikerült Szegedre kerülnöm, de zokogva búcsúztam a csongrádi iskolámtól. Utána évekig visszajártam értekezési elnökönek, és mindig szép emlékek tértek haza. Szegeden a Tömörkény István Gimnázium és Művészeti Szakközépiskola tanára lettem. Ez az intézmény a város legizgalmasabb iskolája volt, mert a gimnáziumi osztályok mellett zenészeket, képzőművészeket, táncosokat oktattunk, sőt volt egészségügyi szakközépiskolai osztály is. Az egykorú gyerekek a különböző tagozatokon teljesen másképp "működtek". Ha kell színészi képesség a tanári munkához, itt kellett. 10 perc szünet állt rendelkezésre a váltáshoz. Kilenc boldog évet töltöttem itt. Nagyon szerettem a diákjaimat, sokukkal a mai

napig élő kapcsolatot ápolok. Sokukra nagyon büszke vagyok, mert tudósok, világhírű művészek és tisztességes, becsületes emberek lettek. 1982-ben lehetőséget nyílt a váltásra, így kerültem a Szegedi Élelmiszeripari Főiskola Idegennyelvi Lektorátusára. Az orosz tanítás mellett az intézmény köznevelődési titkára lettem, a kulturális tevékenységet szerveztem. Közben elvégeztem az ELTE-n a szociológia szakot, majd a menedzser képzősöknek szociológiát és kommunikációt tanítottam. 1992-ben doktoráltam szociológiából. 1996-ban a Bokros-csomag következményeként munkanélküli lettem. Kemény évek következtek, rengeteg helyre adtam be pályázatot, de mindenütt elutasítottak a "túlképzettségem" miatt. Ez idő alatt magánórákból tartottam fenn magam. 2000-ben jelentkeztem a Humán Szolgáltató Központba, ahol szociális asszisztensként alkalmaztak, ami azt jelentette, hogy leveleket kellett hordanom a klienseknek. Próbáltam megismerkedni ezzel a szakmával, és félév múlva lett egy szabaldalmam. Ekkor úgy ítélték meg, hogy többre vagyok képes a levélhordásnál. Előléptem családgondozóvá, majd 2001-től nyugdíjazásomig a Családok Átmeneti Otthona vezetője voltam. Nagy váltás volt ez az életemben, mert rengeteget tanultam társadalom-és emberismeretből. Olyan mélységekbe láttam bele, amiről csak könyvekben olvastam. 2005-ben egy miniszteri üm pályázatot nyertem a családon belüli erőszak áldozatainak ellátására, így az intézményünk bekerült az ország első hét otthona közé. Nehéz, de tartalmas évek után 2013-ban nyugdíjba mentem.

Sipka Sándor:

1963 augusztusában léptem ki a debreceni vasútállomásról és néztem szembe a Nagytemplommal, a Református Kollégiummal és az orvosi egyetemmel. Otthon akartam érezni magam ebben a közegben, amiben sokat segített a nagyon kedves rokonaim, Ivánka Gyula bácsi és Rózsa mama meleg családi otthona. Az egyetem, az orvostudomány lenyűgözött, „feleltem”. De eleven volt bennem az Apukám által belém oltott Református Kollégium-imádat is. Felejtethetetlen emlékem, hogy anatómia szigorlatra készülve néhány délután a Kollégium könyvtárában „hajoltam” az atlasz fölé... Végzékör jelentős dilemmát jelentett, hogy klinikusi vagy elméleti kutatói irányba induljak. Édesapám példája, határtalan tudomány szeretete és ez irányú vágyainak csónka beteljesülése segített az „igaz” döntéshez. Felismertem, hogy én sem tudok élni aktív szellemi és kutatói tevékenység nélkül. Az elméleti immunológiával foglalkozó Kórélettani Intézetben kezdtem dolgozni, oktatni és kutatni. Innen 15 év után kaptam ajánlatot egy Immunológiai Laboratórium kifejlesztéséhez Szegedi Gyula belgyógyász professzortól, akinek lenyűgö-

ző tudományos érdeklődése garanciát jelentett, hogy kihozhatom magamból, ami bennem van. Évtizedeken át jellemző kép volt, hogy mi ketten még hétvégeken is a dolgozó szobáinkban „működünk”... Bár a tudományos ranglétra minden fokozatát sikerrel végigjártam (egyetemi tanár cím, MTA doktori fokozat, néhány kitüntetés), a laboratóriumvezetői munkám legfontosabb eredményének mégis azt tartom, hogy negyed századon át olyan emberi légkört teremtettem a 30-35 főssé gyarapodó Laborunkban, hogy megkaphattam a legnagyobb emberi elismerést egy falutól béjáró munkatársnőmtől, „*Ide mindennap jó bejönni dolgozni!*”. A környezetemben ugyanis embert megalázni nem lehetett...

Debrecen adta a saját családot is. A feleségem dr. Kovács Judit, családorvos, egy itteni tanár-kereskedő család legjobb értékeit ajándékozta nekünk, nekem és két fiunknak, Sándornak, aki kardiológus, és Péternek, aki ügyvéd és munkajogász. Mindketten a Debreceni Egyetem lelkes oktatói, és mindketten megszerezték már a PhD tudományos fokozatot. Az oktatói-kutatói családi vásárhelyi hagyomány és a „Debrecenszeretet” így hát tovább él bennük, és bízom, hogy adnak át ezekből a remélhetően növekvő számú unokáimnak. A „Vásárhelyszeretet” Rózsa húgommal együtt próbáljuk átadni nekik. Minden évben minden vásárhelyi ösük sírjára viszik a virágaikat a „Szépszü-lőkhöz” visszamenőleg...

Németh László így jellemezte Sipka Sándort: „*tanári szereplése...állandó remeklés*”. Sipkáné Rózsikának „*pompás nyelv- és stílusérzékét*” emelte ki, sőt egy szentesi látogatása alkalmával egyenesen nyelvzszeninek aposztrofálta.

Mennyiben játszott szerepet az otthonról hozott bölcsész attitűd – irodalmi, nyelv(észet)i, pedagógiai érdeklődés – hivatalosuk gyakorlása során?

Sipka Rózsa:

A családi atmoszférát a humán érdeklődés, az irodalom, történelem, néprajz és az idegen nyelvek iránti vonzalom jellemezte.

A könyvtárunkban a magyar nyelvű kiadványok mellett voltak latin, görög, német, francia, olasz, orosz művek is.

A szülők szívesen olvasták a világirodalom alkotásait eredetiben.

Sokat jelentettek a családi étkezések, amikor mindannyian együtt ültünk az asztalnál, és a mindennapi élet eseményein túl beszélgettünk a műveltség dolgairól is.

Egy gyerek nagyon sokat tanul észrevétlenül is abból, amiről a családi társalgás folyik.

Ezek nem voltak erőltetett dolgok, a szülők értelmiségi attitűdjéből fakadtak.

Mivel a gyerekkorunk az 50-es évekhez kötődött, a politikáról általában németül be-

széltek, hogy nehozzóljuk magunkat az iskolában. Ez engem felettébb bosszantott.

A nevelésünkben Édesapám szigorú pedagógiai elveket vallott, nem annyira Makarenkó szellemében, de ezt jól ellensúlyozta a nagyszülők rettenetes elkényeztetése. Így egyensúlyba kerültek a dolgok.

Sipka Sándor:

A Szüleim sorsában és plebejus gondolkodásában közös, meghatározó elem, hogy mindketten elsőként szereztek diplomát a földből élő, földhöz kötődő családjaikból elsődlegesen kiváló lellemi és emberi tulajdonságaik alapján. Természetesen sok szerencsés családi és külső tényező is kellett ehhez, mint Édesapámnál a Református Egyház segítsége, amihez ezért „*sírig tartó hűség*” kötötte.

Ebből a szemléletből eredt náluk ezért az, hogy a szűkebb, tágabb közösségért történő segítő tevékenység a lételemük lett az élet minden területén!

Édesanyám kiemelkedő tehetsége a nyelvtanulásban, beszédalkalmazásban, stílusérzékben, humorban, remek asszociációs és fogalmazási képességben nyilvánult meg. Négy nyelvet, németet, franciát, orosz és angolt beszélt és tanított magas szinten. Édesapám szintetizáló, absztraháló tehetsége volt a legerősebb, amit hatalmas általános műveltség iránti igény kísért a tudományt és nemzetnevelést szolgáló kitartással. Nyolc nyelvet olvasott.

A tehetség kétségtelenül öröklött, bizonyult ajándék, és ők kaptak ebből a csodából bőven! Ha azonban a „vásárhelyiség” előbb említett jellemzőit sorba vesszük, látható, a Szüleimnél minden egyes lényeges elem megvan! Ők megtestesítői ennek a mintának. Nem meglepő, hogy nagyon jól érezték magukat ebben a közegben. A „paraszti Párizs” megbecsült tagjai és pozitív formálói lettek. A plebejus hangulatú, Klauzál utcai családi körbe és a tanítványaiknak a magyarság legjobb hagyományai mellett az antik Athént és Rómát, az újkori Weimárt, Párizst, Moszkvát, Leningrádot, Jásznaja Poljánát, Londont, Washington, Németh Lászlót és a Gimnáziumokat hozták be, kitágítva a Debreceni Református Kollégium és a Szegedi Egyetem tisztelével. Mindezt tették pözmentes természetességgel a felejtethetetlen vizű, artézi kutas udvaron vagy a több ezer kötetes könyvtárszobáinkban, a szomszédban finom tejet adó tehének (és rajokban röpködő legyek) közelségében...

A Szüleink emlékének megőrzéséért Rózsa húgommal együtt 1993-tól kezdve minden évben kionsztunk a Bethlen Gábor Református Gimnáziumban egy „Dr. Sipka Sándorné -díjat”, amit egy kiváló nyelvtelenség kap meg, és egy „Dr. Sipka Sándor-díjat”, amit egy hátrányos helyzetű, tehetséges diáknak ítél az iskola.

DR. SIPKA SÁNDOR

Elég sok bölcsész viselkedési forma, attitűd megmaradt bennem. Grafomán vagyok... Ez nemcsak az orvosi cikkek írásában nyilvánul meg, hanem több irodalmi tanulmányom (pl. három Németh Lászlóról), tudománytörténeti írásom, hozzászólás jellegű újságcikkem jelent meg az elmúlt években, és még van jó néhány hasonló tervem.

Melyek azok a családból hozott értékek, amelyeket a mai napig is szem előtt tartanak?

Sipka Rózsa:

A családi értékek közül kiemelkedik az egymás és a másik ember iránti szeretet, empátia, segítő szándék.

Ezenkívül a becsület, a tisztesség, a munka szeretete és az igényesség.

Édesapám azt vallotta, hogy hosszú távra csak becsületesen szabad tervezni.

Az *Emlékkönyvembe* útravalónak ezt írta:

*Ígazság és jóság,
tudás és szeretet,
aljasság részéről
megaláztatást tűrhet.
Mégis, aki tiszta
homloktól fölfelé,
nem szegődik soha
az aljasság mellé.*

Az otthonról hozott nevelésnek köszönhetem, hogy amikor váltanom kellett a tanításból a szociális területre, nem okozott gondot az esetek segítése, mert ezt a példát láttam magam előtt.

A Szüleink számára, mivel mindketten első generációs értelmiségiek voltak, kiemelten fontos volt azoknak a tehetséges diákoknak a segítése, akiket a családjuk nem motivált a továbbtanulásra. Több ilyen meghatározó történet volt az életükben.

Sipka Sándor:

A családból hozott értékek közül nincs olyan, amit nem szeretnék továbbvinni és továbbadni a gyerekeimnek! Ezek mind „vásárhelyi” értékek. Hatalmas és őszinte tisztelet van bennem a Szüleim és minden őszám iránt, mivel elég jól megismerem és meg akartam ismerni az életüket! A helytállásuk és teljesítményeik alapján sokban különböznek tőlük magamnál... Az Ő életük ugyanis összehasonlíthatatlanul nehezebb körülmények között zajlott, mint az enyém...

Mit jelentett szüleik számára a vásárhelyiség, s mit jelent az Önök számára?

Sipka Rózsa:

A vásárhelyiség vagy - Németh László kifejezésével - a csomorkányizmus számomra a gyökereket jelenti.

A Sipka család 200 évre visszamenőleg él a településen. Anyai ágon a Bandulák is szerepet játszottak a város életében.

A Vásárhelyhez való ragaszkodás a biztonságérzetet nyújtja, és egyfajta mentalitást képvisel.

Németh László is arra figyelte fel, hogy az itt élő emberek különböznek másoktól.

Van bennünk valami ázsiai lassúság, de fogékonyság is a szépre, a jóra.

Nem véletlen, hogy annyi művész talált otthonra nálunk, megragadta őket az a megmagyarázhatatlan miliő.

Aki ideszületik, az haláláig vásárhelyi marad. Jellemez minket a lokálpatriotizmus, fenntartással figyeljük a "gyűttmönket", de aki átmege a vizsgán, azt befogadjuk.

1956-ban egy volt tanítvány jelentkezett Kanadából, hogy menjen ki a család, Vancouverben intéz egyetemi állást Édesapámnak, Édesanyám a 4 nyelvszakjával jól elboldogulna. Meg sem fordult a fejünkben, hogy elhagyjuk a hazánkat és szülővárosunkat.

A Bátyám élete és az enyém úgy alakult, hogy másik városban jártunk egyetemre, és ott dolgoztunk, de a gyerekkor kitörölhetetlen élményeket adott.

Mivel én közelebb maradtam, így a kapcsolataim élők maradtak mind a mai napig.

A Bátyám közel 50 éve él Debrecenben, ott teljesedett ki a pályája, ott alapított családot, de ahogy átlépi Csongrád megye határát, azonnal automatikusan az ő-zó nyelvjárársra vált.

A debreceni keresztfiaim legkedvesebb sűteménye a vásárhelyi túróslepény.

Sipka Sándor:

Fontos, hogy próbáljuk jellemezni a „vásárhelyiséget”, ezt a számunkra oly kedves, egészséges öntudatot. Ady „paraszt Párizs” jellemezése telitalálat! Az ország harmadik legnagyobb területű, a múlt század elejére valóban gazdaggá váló városának kivételes jellemzője lett ugyanis egy, a városvezetőket is átjáró „paraszt-mítosz” érzés, mivel a többségük családjá is jómódú gazda volt. Ez a tehetős és tehetséges réteg büszkén támogatta a felekezeteit, gimnáziumait, művészeit, múzeumát, strandját, zenedéjét, sporttelepeit, könyvtárát, kaszinóit és egyéb fontos intézményeit, de mindenhez hozzáadott - nem kis mértékben- valami „vásárhelyi, plebejus” pluszérzést is, aminek egyik csúcsa például Galyasi Miklós bácsi meghatározása Szeged helyéről a művészetben: „Szeged? Vásárhely külvárosa...”. Nem nagyon említik, pedig számomra is nagy hatású örökség a városból, hogy a lokálpatriótizmus mellett jellemző érzés itt a humánus tolerancia is, a befogadó készség, az „olvasztó tégely” funkció, hiszen a jelenlegi lakók őseinek nagy része legalább négy-öt nemzetiség természetesen asszimilálódott utódja. A Debrecen után második legnagyobb kálvinista közösség eklézsiái mellett minden történelmi egyháznak szép temploma van nálunk! Azt se felejtjük, hogy bár sajnos hatásában nem lehetett erős, de mégis tiszteletre méltó tény, hogy egyedül Vásárhelyen lett elszabotálva a zsidó gettó kialakítása az ország nagy városai közül! Az meg Édesapám gimnáziumigazgatói döntése volt 1944 szeptemberében, hogy megtagadta azt a miniszteri parancsot, hogy a hetedik-es nyolcadikos fiúikat Tolna-Tamásiba utaztassa, leventesorozásra.

Itt természetes az is, hogy Béla Cigányról szép utca van elnevezve közel 100 éve.

Külön fejezetet érdemel Németh László! Az Ő megjelenése, ténykedése a Városban egyedülálló jelentőségű. A diákokhoz, tanártársakhoz, városlakókhoz való viszonya és ezek megjelenítése a műveiben az általa „csomorkányizmusnak” megfogalmazott sajtóságunknak klasszikussá vált művekben történő megörökítését jelenti. Személyének hatása mindmáig óriási!

Mind a „leány,” mind a „fiú” református gimnázium a város szellemi központja és büszkesége volt a más felekezeti diákok számára is a kiváló, szigorú, átlátható, igazságos, a fejlődést segítő nevelési elveinek következetes gyakorlása miatt. Ennek egyik példája, hogy az elsőként a gimnáziumba mezítláb belépő és a tornaórán az egyszerre lépést még nem ismerő tanyasi kisdíák, Édesapám az év végén már a városi tornaünnepségen az osztályt felvezető éltornászként szerepelhetett, később pedig az országos bajnok kardsapat tagja lett. A mindvégig eminens diákokat pedig 1942-ben egykori tanárai választották meg itt igazga-

tónak, mikor úgy érezték, hogy az elvesztett háború fog hozni olyan helyzetet, mikor kemény döntést kell majd meghozni az intézmény érdekében, és ehhez olyan személy kell, akit űk neveltek, akiben megbíznak. Lett is ilyen, például a „levente parancs” megtagadása...

A „vásárhelyiség” számomra minden lényeges tulajdonságom és élményem alapját, forrását képezi. A Szüleim számára még az életük terét is jelentette. Debrecenben is ezeket az értékeket követtem egy olyan munkaterületen, ami Vásárhelyen nem lehető fel. De abban régi hagyományt követtem (Apukám nem kis öröme), hogy „a vásárhelyi fiúdiák továbbtanulni Debrecenbe jelentkezik...”

Könyvtárunk abban a megtiszteltetésben részesült, hogy különgyűjteményeként őrizheti a családi könyvtárat. Miért ezt az intézményt választották az adományozásra?

Sipka Rózsa:

A Németh László Könyvtárnak azért adományoztuk a könyvtárunk egy részét, mert a szellemi fejlődésünk szempontjából nagyon fontos intézmény volt.

Édesapám állandó látogatója volt az irodalmi rendezvényeknek, és 10 éves koromtól engem is mindig magával vitt.

Lassan második otthonommá vált, a kölcsönzések mellett igazi barátokra is találtam.

Túri Katival együtt mentünk Erdélybe, ami meghatározó élmény volt számunkra.

Amikor a szociológia szakot végeztem, Sévityné Dusika minden kötelező irodalmat beszerzett nekem a föld alól is.

Később Soós Csilla igazgatónő hívott irodalmi estek vezetésére.

Mindig szívesen mentem, otthon érzem és érzem magam abban a környezetben.

A Németh László név is erősítette bennünk ezt az adományozási kedvet.

Sipka Sándor:

A Könyvtárt egy korábbi írásomban a „pozitív vásárhelyiség szép intézményének” neveztem. „Az okosság, a jó ügyek segítése, a kedvesség, a józan és hűséges hagyomány-és értéktisztelet, a nemes helyi és egyetemes szellemi tradíciók megbecsülése, megővése, de kísérletezés hasznos újdonságok megismerésére és befogadására is, mindez óriási bennszülött humorral fűszerezve, együtt ragyog az én Vásárhelyi Könyvtár kollázsonmon”.

A Szüleim idekerült könyveinek szobájában pedig: „...arcuk a képekről, a szellemük a könyvekből ebben a környezetben hozzájuk méltó módon élhet tovább a vásárhelyi mindennapokban.

Hálás köszönet ezért!”

Soós Csilla

EGY RANGOS KÖZKATONA

Szabó Ferike Teréz tanárnő emlékére

**Kedves három és fél évig neveltjeim!
Elrabortjaim! Húsz éve érettségizettjeim!**

Így szólított meg bennünket egykori osztályfőnökünk, Ferike Néni, 1976-ban, húszéves érettségi találkozásunkra írott búcsúüzenetében. Ez a szomorúan furcsa, kesernyés megszólítás az addig is nehézsorsú Tanárnő életének legkeservebb szakaszára emlékeztette őt és bennünket is.

1955-ben negyedikesek voltunk, már a ballagásra, az érettségire gondoltunk, amikor karácsony táján, a téli szünetben osztályfőnökünk eltűnt. Amint később megtudtuk az államvédelmi hatóság hurcolta el. Nem tudtuk, mi történt, miért vitték el, azt sem, mikor engedték haza. Közülünk többen, a vidékiek, kollégisták soha többé nem látták, az élet parancsa érettségi után szétszórta bennünket. Nem ballaghatott velünk, s mi nem Övele. A találkozóra sem tudott 1976-ban eljönni, hiszen mint írta, bérelt szobájában már két bottal sem tud csak pár lépést tenni a sokizületi gyulladás, izomreuma miatt.

Szabó Ferike Teréz (ennek a Székelyföldön nem ritka női keresztnévnek viselője) Nagy-Küküllő vármegyében, Medgyesen született 1909. november 7-én. A középiskolát bizonyára Erdélyben végezte, a birtokunkban lévő hiányos adatok szerint felsőfokú tanulmányokat végzett Budapesten. 1935-ös oklevele szerint kereskedelmi középiskolákban földrajz, vegytan, áruismeret oktatására kapott képesítést. Több egykori tanítványa szerint a harmincas években Párisban, a Sorbonne-on is tanult (talán doktori címet is szerzett), bár erről a puszta tényen kívül, zárkózott, magános természet lévén, többet senkinek sem beszélt.

Már tizenhat éves korában feleségül kérték, ekkor szülei nem adták, később pedig már ő nem ment, nem alapított saját családot. Szülei halála után két fiatalabb fiútestvére nevelését vállalta. Amikor pedig azok már önállósultak, magára maradt.

Hivatása, szaktudománya, a földrajz, s mélyen hívő katolikus lévén egyházával való szoros kapcsolata töltötte ki életét. Növendékei jelentették számára a családot.

Észak-Erdély visszatérése, 1940 után egy marosvásárhelyi magyar tannyelvű állami, kereskedelmi fiú- és leány középiskolában tanította szaktárgyait és a gyors- gépirást. Diákjai nagyon szerették, amint egy ma is élő egykori tanítványa írja, nem könyvből tanított, saját tudását, élményeit osztotta meg velük. Sokat kirándultak, műkedvelő előadásokat, bált rendeztek, diákjainak szinte anyja volt, minden kérdéssel fordulhattak hozzá.

A békés, szinte idillinek mondható évek hamar elszálltak, a háború lecsapott Erdélyre. 1944. szeptember 22. az orosz és a román csapatok bevonulása után sok tanár elmeneült. Ferike Néni nem hagyta ott növendékeit, az iskolát.

Egy 1948-ban egykori tanítványának írott levelében így emlékezett ezekre az időkre:

*„Majd román tanterv szerint új tárgyak jöttek, elmaradt a gyors- gépirás, gépeinket már csak kurzusok tartására használtam. Most is fáj értük a szívem – s a mikrofonomért százsorosan. Mindez s a gyönyörűen fölszerelt labor, s a sok általam beszerzett vegyszer, s kísérleti eszköz mind ott maradt a román állam birtokában. Hát látod, ez fáj, ez fáj, míg élek! Mint idegen állampolgárt a román állam csak gyengén fizetett, később az osztályfőnökségtől is eltöltött. 1947. augusztus 31-vel a tanítási engedélyt is megvonta.”**

Kevés személyes holmijával, marhavagonba szállva, 1947. október közepén hagyta ott szülőföldjét.

Hódmezővásárhelyen, a mai, Hódmezővásárhelyi Integrált Szakképző Központ Eötvös József Székelyintézmény elődét, a kétéves kereskedelmi szakiskolát, a későbbi közgazdasági technikumot 1947-ben alapították. Ferike Néni egyike volt az alapító tanároknak, törzslapja szerint 1947. július 1. itteni munkaviszonyának kezdete. Marosvásárhely után kezdetben rendkívül idegennek érezte a nagy parasztvárost. Első benyomásairól így írt egykori tanítványának:

SZABÓ FERIKE TERÉZ
TANÁRNŐ

„Hódmezővásárhely bizony mesze maradt Marosvásárhely mögött. Nagy, poros, nem nekem való város. Órákat kell gyalogolni egyik végétől a másikig. Maradi, magába zárkózónak mutatkozik a magyar paraszt errefelé.”

Később megbékélt a hellyel, bár zárkózottsága nem oldódott, nem tudtuk neki pótolni Marosvásárhelyt. Sokat dolgozott, sokat követelt önmagától, éppúgy, mint diákjaitól. Kitűnően berendezett szaktantermet hozott létre, tanulmányi kirándulásait itt is folytatta. Lassan megértettük, megérettük, hogy az érdes felszín alatt önzetlen lélek, értünk szigorú. Utánunk még 1965-ig dolgozott itt, akkor nyugdíjazták. Magánosan élt, levelezett nyugat-európai földrajzi társaságokkal, kollégáival. Talán éppen e miatt, vagy vallásos meggyőződése, egyházához való szoros kapcsolata miatt következett be újabb tragédiája, elhurcoltatása. Hogy pontosan miért, nem tudtuk, mint ahogy azt sem, mikor engedték haza. Alkalmasint a rendszer összeomlásának köszönhetően, 1956 őszén.

Nyugdíjazása után, mikor betegsége súlyosbodott távol élő testvére Budapestre vitte gyógykezelés végett.

Azóta két generáció számtalan osztálya ballagott, s most, mikor újra virágos tanévkezdés van az iskolákban, eszünkbe jut az a kicsi, beteg Tanárnő, akinek megtörték az életét, osztályát is elvették.

* Köszönetünket fejezzük ki Némethné Finta Kata írónőnek, aki diákkori naplójának, illetve későbbi, Ferike Néniel való levelezésének számunkra fontos adatait megosztotta velünk.

Kőszegfalvi Ferenc

A ZENEISKOLA 60 ÉVE

AZ ÁLLAMI ZENEISKOLA ELSŐ TANTESTÜLETE

LÁZÁR IMRE, SZABÓ ANDRÁS, DR. JAKAB JENŐNÉ, BUDAI LÁSZLÓNÉ, KUN BÁLINT, BEREI LAJOSNÉ, PAPP ZOLTÁNNÉ, BEREI LAJOS GONDNOK, KERESKES PÁL, KERESKES PÁLNÉ, TÖRÖK IMRE IGAZGATÓ, KOMOLY ZSUZSANNA, MÁRFFY JÁNOS, LEGFELÜL LAKOS PÁL, SZALAI GYÖRGY

Erővid beszámolóknak nem célja a teljességre való törekvés. Feladata mindössze annyi, hogy rövid áttekintést adjon a zeneiskola fejlődéséről a megalakulástól a napjainkig.

1953 szeptemberére esik az iskola megalapításának gondolata, hogy a városban működő magánoktatókat egységbe kell tömöríteni és felhívni a tanulóifjúság figyelmét a zenetanulás lehetőségeire. Így alakult meg a „Hódmezővásárhelyi Zenepedagógus Munkacsoport” Varga Lehel vezetésével. Jelentősége abban volt, hogy a legjobb növendékek később átkerülhettek az Állami Zeneiskolába, ugyanakkor, akik nem fértek be a kötött létszámba nem voltak kirekesztve a zenetanulásból. Az első felhívásra 320-an jelentkeztek. Ez a nagy létszám tette szükségessé a zeneiskola létrehozását, mely hivatalosan 1953. december 1-jén kezdte meg a működését 180 tanulóval, 5 kinevezett és 3 óraadó tanárral.

Ez a dátum, jelentős határköv városunk zenei életében. Az iskola első igazgatója Török Imre. Tanárok: Berei Lajosné magánének és zongora, Budai Lászlóné, Steindl Rudolf zongora, Peterdi Ildikó hegedű. Óraadó tanárok, Dr. Jakab Jenőné zongora, Wünts Béla hegedű, rézfűvös, Lázár Imre szolfézs. Az első tanévet 1954. június 13-án növendékhangversennyel egybekötve zárták a Petőfi Művelődés Központban. 1957. új fejezet kezdetét jelentette, ekkor költözött az iskola a Kálvin tér 4. szám alá.

1959-től minden évben kb. 100 fővel gyarapodott a növendékek létszáma. A zeneoktatást a város legtávolabbi részeire, sőt a tanyatelepülésekre is kiterjesztették. A strukturális változások eredménye, hogy olyan hangszerek tanulásának lehetőségeit teremtette meg tömeges méretekben, melyek biztosították a különböző együttesek létrehozását. Nemcsak fűvös és rézfűvös tanárok, hanem ezen belül is szaktanárok tanítottak. (Fuvola, klarinét, trombita, harmona stb.) 1959-ben Ifjúsági Fűvös zenekar, Ifjúsági kis szimfónikus zenekar és kamarazenei csoportok működtek.

1959. szeptember 1-től Steiner Béla lett az igazgató. Az oktatás 12 féle hangszeren folyt, 600 fős tanulói létszámmal. A tanári kar közművelődési tevékenysége 6 területre terjedt ki, hangversenyek, zenekari, kamarazenei élet, kórus, zenei ismeretterjesztés, társ művészetek segítése.

1962-től Lázár Imre megbízott, majd 1963. január 1-jétől kinevezett igazgató 1976-ig. Az iskola megkapta a János téri épületet teljes egészében, hamarosan hozzáfogtak a teljes felújításhoz. 1966. január 10-én kezdődött el újra a munka, a zenetanítás minden feltételének megfelelően (hangversenyterem, próbaterem, hangszigetelt ajtók stb.). A növendékek létszáma azt mutatta, hogy a lakosság több mint 10 %-a részesült zenei képzésben.

1976-tól Szalai Györgyné lett az intézmény igazgatója, új színekkel gazdagítva az iskola programjait. Az eltelt 25 év alatt, tanári hangverseny évente 2-3, növendékhangverseny 5-6 volt. Zenekari és kamarazenei estek gazdagították a város komolyzenei kínálatát. A tanárok rendszeresen színesítették szerepléseikkel az irodalmi rendezvényeket. (Új Írás-est, Tiszatáj-est, Költészet napja, Ünnepi könyvhét, Tárlatnyitás, Író-olvasó találkozók, TIT-rendezvények).

A koncertekről rendszeresen kritika jelent meg a *Hírlapban* a Szegedi Konzeratórium tanárainak tollából. Ekkortól ünneplik a Zenei Világnapot, melyet kiállítás-sal kötöttek egybe. 1976-ban rendezték meg először a népdaléneklési versenyt, amely napjainkban már rangos városi esemény. 1976-ban vetődik fel először a kihelyezett tagozat elindítása, mely a mai napig sikeresen működik.

Éveken keresztül a vásárhelyi zeneiskolások ünnepi jeladására-szignáljára nyitották meg Szegeden a Nemzetközi Néptánc fesztivál folklór estjeit. A zeneiskola fűvösai „nagy hatalomnak” számítottak a Dél-Alföldön. Iskolai, városi fűvöszenekarok, kamarazenei csoportok működtek, akik az ország fűvös fesztiváljainak rendszeres szereplői. Nemzetközi találkozón is bemutatkozhattak, a csehszlovákiai Cheb-ben. A „Ki-mit tud” országos döntőjében izgulhatunk az iskola kamara csoportjáért. A rézfűvös kultúra helyi megteremtője Kerekes Pál tanár, karnagy volt, tanítványiból fa- és rézfűvös tanárok sora került ki.

Berei Erzsébet (1988-1993) működése az iskola 35 éves fennállásának ünneplésével kezdődött. A 26 tagú tantestület 524 növendék zenei műveltségének megalapozásán és a hangszeres muzsika technikai elsajátításán fáradozott, a tanulólétszám pedig állandóan emelkedett. 3 zenekar működött; új tanszakot, a népzeneit hozták létre. Ekkor indult el a könnyűzenei tanszak. A Zenei Világnap kiállítással egybekötött hangversenyei tovább folytatódtak. A rendezvények sorából kiemelkedett a Mozart, Kodály, Bartók évfordulók egyhetes rendezvény sorozata. 1989-ben a város nagy vállalatai, magánemberek és az iskola tanárai létrehozzák az iskolai alapítványt a város támogatásával, az intézményben tanuló tehetős tanulók jutalmazására. Felletár Béla zenetanár kezdeményezésére megalakul a *Zenebarátok Köre* a város zenei életének koordinálására. 1991-ben a kör, megalapítja a dr. Péczely Attila Éremdíjat, mely 1999 óta a Péczely Attila Ének-zenei Alapítvány keretein belül működik.

Blaskovics László (1993-1996) igazgatása alatt névváltozásra kerül sor, az intézmény dr. Péczely Attila orvos, népdalgyűjtő nevét vette fel. Péczely Attila leszármazottai alapították a *Péczely Attila Ének-zenei Alapítványt* 1994-ben, az alapítvány segítségével elkészült a *Péczely Emlékkönyv*, és ugyancsak az alapítvány támogatásával 1997-ben avatják föl az iskola homlokzatán a névadó domborművét, melyet Erdős Péter készített. 1996 tavaszán kerül először megrendezésre az Ifjú Zongoristák megyei találkozója, mely azóta is rangos eseménye a megye zeneiskoláinak. 1996-tól a Liszt Ferenc Ének-zenei Általános Iskolával összevont intézményként működik a zeneiskola, Berei Erzsébet igazgatásával.

A zeneiskolai munkát tagintézmény vezető segíti. Ekkor kezdődött el a néptáncoktatás, és a népi hagyományok ápolása (Károlyi-ház, szüreti mulatság szervezése, kézművesek bemutatkozása, tánemu-latság). Az iskola zenekarai, kamara csoportjai és könnyűzenei együttesei egyre több városi kulturális rendezvényt tesznek emlékeztesse. A 28 tanár mellett már két hangszerjavítót is alkalmaztak (vonós és fúvós). 1998-ban egy sikeres pályázat eredményeként orgonával is gyarapodott a hangszerállomány, lehetőséget adva az orgona tanszak beindulásának, mely a mai napig eredményesen prosperál. A zeneiskola, mint intézmény, a város kulturális életének szükséges bázisa. Tanárainak, zenekarainak, tanulóinak közreműködése elengedhetetlen színfolt a kulturális rendezvényeken. A tanulói létszám állandó növekedése bizonyítéka a zenetanulás iránti érdeklődésnek. Hét-féle hangszerből választhattak a szülők és a tanulók.

2001 óta a Szent István templomban ad az összevont intézmény Karácsonyi hangverseny címmel közös koncertet, ahol a vonós együttes és az orgona tanszak működik közre napjainkig nagy sikerrel. A Kálvin téri épület emeletén 4 tantermet alakítottak ki tanítási céllal, a tanulói létszám 696 fő.

Az 50 éves évfordulót 2003 decemberében Győri Sára igazgatóval (2003-2006) és Vágó János tagintézmény vezetővel ünnepelte az iskola. Kiállítással, és kiadvánnyal emlékeztek a félévszázadra. Új képzések indultak: színjátszás, média, társastánc, képző- és iparművészet. A növendéklétszám 1420 fő.

2007-től Vágó János megbízott, 2008-tól kinevezett igazgató, és ekkortól ismét önálló intézményként működik az iskola. A növendékek létszáma 927 fő, 13 működő kihelyezett tagozat van, melyből egy Mindszenten működik 84 tanulóval. Szám-talan kiemelkedő eredményt érnek el a növendékek országos I. II. III. hely, külön-

díjak sora fémjelzi a szakmai munka magas színvonalát. 57 év után, 2011. augusztus 22-én kezdődött az iskola átköltöztetése a Mária Valéria u. 4-6. szám alá, ahol 13 terem áll rendelkezésükre. Itt alakították ki az iroda helyiségeit is. 2012 óta a Művelődési Központ új épületében 9 terem használnak hangszeres oktatásra, és végleg bezárják a Kálvin tér 4. szám alatti épületet. Számos művésznünk kezdte zenei tanulmányait az intézményben, hazai és külföldi színpadon öregbítve a magyar zeneoktatás kiválóságát. Ugyanekkor zenetanárok sora kapott indíttatást a zenetanári pályára iránt.

A 60 éves zeneiskola eredményeiben ott élnek volt igazgatói, tanárai, növendékei, és a tantestület kiváló munkája. Kíváncsi, hogy örüljünk az elődökkel megtett 60 éves életútnak!

*Berei Erzsébet
az iskola egykori zongoratanára és
igazgatója*

**A VÁROSI FÚVÓS ZENEKAR VÁGÓ JÁNOS VEZÉNYLETÉVEL
SZÓLÓ: ZOLTÁN PÉTER KLARINÉTMŰVÉSZ**

ESZTENDŐK FUTÁSA

Hegedűs Endre 60. születésnapjára

Mindig úgy látlak: magas homlokkal, millió
hangjegytől fejed előre görnyed; egyre több
az ezüst hosszú hajadban... Az élet
terhétől meghajlik tested, átkarolja Isten,

ha atyamestered, LISZT FERENCET játszod.
A fölhajtott zongoratót sötét tükrében,
földereng teremtő arca - ez igen,
bólint mosolyogva.

Megállsz pillanatra. Két kezed lecsüng hátul,
aztán újból suhanunk, mint alkonyi hajó,
előre a sodró időfolyón.

Lecsapnak ujjaid, aggodalom és remény
szava zeng, május lomb suttog, dörgő
tengerhullám sikolt, örvénylik a zene;
nyitogatod a lét bezárt kapuját;
szívet és álmod érintve mindent
kiolt a csend.

De óriás hangszered fáradt húrjai
rezegnek tovább, titkon bátorságot
adnak szenvedéshez, fájó emlékhöz,
hisz alig hallgattuk végig az estét,
máris-örökre-búcsúzni kell.

KOVÁCS SZABINA

MÁRTÉLYI HEXAMETEREK

Úgy fut a Holt-Tisza lombkoszorú közt, mint az idő fut.
Fickándozva szalad tova, mégsem tart sehová se.

Mozgásban van minden a víz tetején, csak a part ül
némán, s móló nyúlik amott lustán kiterülve.

Engedik fűzni maguk vasláncra a csónakok éjjel,
s lágyszavu fák közt fölsorakoznak part-ütögetve.

Szárnysuhogás és vízcsobogás itt egybefonódik,
mint a szelíd ég olvad mélyen a távoli földbe.

Átszövik emlék-pókhálók milliói a tájat –
egy sem elég biztos, hát gyors tovaillan a széllel.

A VERSEK HALLGATÓIHOZ

Amikor kilépünk majd a sorok
közül, és fehéren izzóra formálva
-mint pajzsot - fogjuk a művet,
semmin sem lesz már.
Hallasz majd a magányról, és
belegondolsz életedbe. Hallasz
majd a szeretetről, és sírni fogsz,
hogy neked is jutnia kell! Hallod
majd a szót a szóról, mit nem
mondtak már neked rég. Hallod a
gyerek hangját, mely esdekel, s a
felnőttét, mely már csak remél.
Látod majd az otthont, s mi
befogadja, lüktető sebét, a Hazát.
Hallod anyád becézését, látod apád
öregedő sírját. Minden a tiétek.
Tiétek a csönd a szakítás után, az
üres karosszék, ahol nagymama ült
az ajtó mellett, egy nyitott könyv,
az üresen maradt ágy. Nektek szól
a szép, értetek makacs a tenni akarás.
Elétek borul a kert virága, széljárta
szabad mezőkről hoz hírt a kiszabadult
lélekmadár. Szólunk a múlt arany
színéről, elmondjuk a jelen sápadtságát.
Elétek rakjuk mind, mi teremtődött,
kívül, s belül nincs titok, lélegezzük
együtt a fent és a lent kínját.
Amikor kilépünk majd a sorok
közül, és fehéren izzóra formálva
látjuk a művet, semmin sem lesz már.
Ott állunk majd ruhában is pórén és
remegve. Halljuk majd mind
az ítélkező felmentést: Íme, az ember!

I. RÁCZ LÁSZLÓ GRAFIKÁJA

"SZENT NEKEM A TISZA VIZE..."

A Mártélyi Képzőművészeti Szabadiskola ötven éve

Hölgyeim és Uraim!

Köszönöm Bányai Béla festőművésznek, Táborvezetőnek a megisztelő felkérést, hogy az ötvenedik Mártélyi Szabadiskola, vagy régebbi nevén Mártélyi Képzőművészeti Tábor kiállítását megnyithatom. Talán másoknak is hihetetlen, hogy már ötven éve „festőállványnyal, vázlatfüzettel, rajzmappával felszerelve fiatalok barangolják a valóban festői szépségű Mártély vadregényes tájait” - ahogyan a Magyar Hírlap 1973. augusztusi számában fogalmaz az idelátogató tudósító. Az ötven év alatt az előbb felvázolt kép semmit sem változott, most is így van. Rendhagyó módon, azonban záró kiállítás a Múzeumban az első hét végén nyílik és tematikáját tekintve is rendhagyó. Az első teremben a vásárhelyi születésű, Kecskeméten élő Csáky Lajos festőművész munkáit láthatjuk. Ő az első fecskék egyike, ahogy Bányai Béla nyilatkozott, aki a Tábor hallgatójából, professzionális művész lett. A második terem a ma korrigáló tanárok, valamennyien valamikori hallgatói a Szabadiskolának, Neuberger István, Mucsi Zoltán és Bányai Béla alkotásait mutatja be. A harmadik terem egy válogatás Bányai Béla gyűjteményéből.

A szabadiskola működését magam is 1977-től, a Tornyai János Múzeumba kerülésem óta, immáron 37 éve kísérem figyelemmel, és, mint minden vásárhelyi polgár, mióta létezéséről tudok, járom a Tiszát, életem része Mártély. Nehéz szavakba önteni, mit kap az a vásárhelyi ember, akinek megadatot, hogy tavasszal, nyáron, ősszel és télen csodálhatja a víztükröt, az ártéri erdőt, sétálhat a pusztában, töltekezhet a táj időtlen, ősi harmóniájával. Hazaérve pedig bemegy a képtárba, vagy a múzeumba és megnézi, hogyan tükrözik vissza a képzőművészek - már lassan több mint száz éve -, azokat az élményeket, amelyeket ő is átélt.

Nehéz, hiszen egyszerűen olyan sorstárs vásárhelyiek vesznek körül, akiknek szintén megadatot ez a kiváltság, másrészt az itt most jelenlévő kiállító alkotók, akik az elmúlt két hetet Mártélyon töltötték, sokan közülük már több éve, esetleg évtizede járnak ide, szívükben, lelkükben hordják évek óta az itt megélt csodát, egyszóval Mártély szerelmesei.

Az ötven év írásban megtalálható dokumentumait elolvassva nemcsak tudással vértézi fel az ember magát, hanem a tehetetlenség is úrrá lesz rajta, a bőség kosarából mit válasszon!

Lehetne az elmúlt fél évszázad eredményeit értékelni, mit adott a tábor a magyar képzőművészeti életnek.

Lehetne kísérletet tenni a hogyan tovább, esetleg, mit érdemes változtatni a további ötven év sikerének reményében, milyen új módokkal, módszerekkel élhetnének a szervezők és tanárok? Lehetne a mostani kiállítás kapcsán értékelni az itt folyó munkát, hallgatók és mesterek munkáit elemezve.

Az ötvenedik évforduló végül is engem arra ösztönzött, hogy egy szubjektív vallomással keveredő, emlékező összefoglalót adjak.

Benedek Elek jegyezte le nekünk a következő mondat:

„Az Úristen megteremtette az egész világot, s mindennek megmutatta a helyét.

- Itt állnak a hegyek. Itt a rétek. Itt az erdők.

Szép sorjában helyet mutatott a tengereknek, tavaknak, folyóknak, patakoknak is. Hogy, hogy nem, a Tisza maradt legutoljára. A Tisza szomorúan tekintett fel az Úrra.

- Hát az én helyem hol, merre lesz, Uram?

- Lám, lám, rólad szinte megfeledkeztem – mondá az Úr mosolyogva. Egyszeriben megszólította Gábort, a magyar arkangyalt.

- Gábor, húzass barázdát a Tiszának is!

Gábor arkangyal elővette aranyos ekéjét, egy szamarat fogott elébe és mondta a Tiszának, hogy csak menjen mindenütt az eke nyomán.

Elindítja a szamarat az ekét, a Tisza meg csak mendegél utána, de egyszer csak a szamarat hol erre, hol arra kap a bogáncskóró után, s az eke ki-kizökken az egyenes járásból. Ha közel nem látott harapnivalót, messzire is kitért az egyenes útból, aztán megint más irányba, ide-oda, mindenfelé. Azért olyan girbén-görbén, csavarosan jár a Tisza.”

Ezen eredetmonda szerint, a szamarat élte táplálékot, erőt kereső akaratából „girbén-görbén csavarosan jár a Tisza – a régészeti leletek tanúságai alapján – az újkőkori kultúráktól kezdve, a magyarság letelepedésén át, mind a mai napig folyamatosan életeret adott, ad az itt élő embereknek, így Mártély és Vásárhelyi mindenkori lakosságának is.

A Tisza szabályozás után megmaradt, immár holt-ágnak hívott, nagy kanyar meg tudta őrizni természetes szépségét, mindmáig a teremtés tökéletes harmóniáját sugallja a hozzá érkezőnek. Szilajságától, vadságától megfosztották, szelídsége azonban hívogató. Aki fel fordul, annak minden évszakban, minden időben kész megmutatni rejtett értékeit, szépségeit. A mártélyi Tisza mint víz őselem és a vásárhelyi puszta, mint föld őselem, nem ellentétei egymásnak, nem ősellenségek, hanem tükröt tartanak egymásnak, melyben a szemlélő minden szépségüket, titkukat megláthatja, fel tárhatja.

Ennek meglátására, összegzésére azonban nem minden ember képes, erre hívatott a képzőművész, aki műveiben ezeket a sokszor tudatalatti hangulatokat, érzéseket, észleléseket formába, színekbe önti.

Mártély különös, máig ható varázsát Tornyai János látta meg, aki meglátta Hódmezővásárhelyben is a művészvárost, akkor, amikor még csak a mag elvetéséhez pallérozta itt a földet:

„Nekünk van igazunk, akik azért jöttünk haza Párizsból, mert szerettük a fajtánkat, és éreztük, hogy itt van a legnagyobb köd, itt kell a legjobban törni, oszlatni a ködöt: írással, képpel, felolvasással, múzeummal...”

Tornyai János volt az első, aki a magyar művészettörténetbe beírta Mártély nevét.

Naplójába Mártélyon, 1914. október 4-én e sorokat vetette papírra:

„...Szent előttem a Tisza vize reggeli ködben, a puszta esteli homályban, mindaz, amit festek. És ez az érték benne, ez a szent érzés...”

E „szent érzés” kerítette hatalmába Tornyait követve a képzőművészek hosszú sorát - mind a mai napig -, akik életre szóló barátságot kötöttek a Tiszával, a Tiszát körbefogó tájjal.

E „szent érzés” átélése készítetett valószínűleg két hívatásos hódmezővásárhelyi festőt, Füstös Zoltánt és Fodor Józsefet, hogy 1965-ben megosszák élményeiket és szakmai tudásukat, ekkor még csak Csongrád megyei fiatalokkal két héten keresztül a mártélyi Tisza partján.

Füstös Zoltán festőművész a balatoni táj szülőtte, Rudnay növényként került kapcsolatba Hódmezővásárhellyel. Fodor József festőművész tősgyökeres vásárhelyiként született bele ebbe a világba.

A mesterek tudása, lelkesedése, a táj fenntebb eszelt varázsa, az itt élő emberek művészet- és művészszerető fogadtatása olyan sikerrel járt, hogy az egyynári virágnak szánt magból, nem virág lett, hanem mára terebélyes fa, a „Mártélyi nagydíófa”.

Az 1965-ös nyári tábor követően Fodor József kitartó és nehézségeket nem ismerő szervezőmunkája eredménnyel járt. 1966-ban már Országos Ifjúsági Képzőművész Tábor néven nyithatta meg kapuit, a „Csillagbaltos Műterem” az azóta már legendássá vált és mindenki tudatába bevésődött augusztus első két hetére.

Hitvallásuk, úgy érzem az lehetett, hogy alkotásra, elmélyülésre alkalmas kisugárzás vegye körül a művészet mezsgyéjén első lépéseiket tevő fiatalokat, majd az évek hosszú során várja is vissza az egyre több műnőccsel rendelkezőket, vagy elengedje néhányukat a hívatásos képzőművészek soraiba, kitörölhetetlen emléket hagyva agyukban és lelkükben.

Fodor József így fogalmazott:

„Nem nagy ez az ezüst patkó, de olyan csodálatos, hogy az elődök remekművei után nekünk is bőven jut megfesterenivaló.”

1981-ben, írásban így fogalmazta meg a Táborvezetés célkitűzésüket:

„Adottságaink a különösen szép mártélyi környezet – a töltésen belüli tájvédelmi körzet – kívül az ember alakította alföldi táj a védett halászfaluval. Célunk, hogy szakmai, etikai, esztétikai és művészetelméleti téren útravalót adjunk a tábor hallgatóinak ahhoz, hogy az adott formavilágból eljussanak az általános érvényű igazságok megközelítéséhez és vizuális megfogalmazásához.”

Évről évre nőtt a népszerűsége a tábornak, majd nemzetközi hírnévre is szert tett.

Az alapítókhoz, Füstös Zoltánhoz és Fodor Józsefhez csatlakozott az évek során elsőként Hézsó Ferenc, majd Holler László és Lelkes István festőművészek, majd Erdős Péter festőművész. És egyszer csak elérkezett a pillanat, amikor volt növendékekből, korrigáló mesterek lettek:

Kollár György, Makó Judit Szatyor Győző, Wieszt József, Szekeres Ferenc, Szabó Tamás, Neuberger István, Kakuk Tünde, Mráz János, ifj. Holler László, Mucsi Zoltán és Bányai Béla. Bányai Béla festőművész nevét szándékosan hagytam utoljára, hiszen ő több mint művésztanár, a szabadiskola motorja. Az ő erős hite, lelkesedése és tettereje nélkül ma már nem lehetnének a növendékek minden évben Mártély vendégei. Hallgatóként Fodor József növendéke volt éveken keresztül, majd mikor a Mesternek elfogyott az ereje a betegséggel való küzdelemben, Ő vette át tőle a stafétabotot és mind a mai napig viszi a lángot.

Vezetésével a mai korrigáló tanárok is vallják az elődök célkitűzéseit, nemcsak tettekben, hanem deklarálva is, a szabadiskola két honlapján.

Emlékező beszélgetésekből tudtam leszűrni, hogy a csoportvezető művésztanárok mellett legendává váltak és nagy tiszteletnek örvendenek mind a mai napig az ötven év alatt itt munkálkodó táborvezetők. Közülük Tóth Zsuzsanna, Czakó János, aki hallgatóból lett táborvezető, hívatásos képzőművész és az 1990-ben megalakult, mind a mai napig működő Baráti Kör első elnöke, és Rácz Erzsébet, aki a lehetőségek és a légkör megteremtésében elvülhetetlen érdemeket szerzett.

Külön ki kell emelni odaadó munkájáért Nagy Erika kincstárnokot és a tábororvosok közül dr. Tekulics Pétert, a szegedi Gyermek-klinika egykori vezetőjét, az Amerikában dolgozó, agyukotatóvá lett dr. Ágoston Dénest és dr. Szalay Györgyöt.

Ugyanígy legendává vált a csárda vezetője, Katona úr, akit „Pötyörő” néven írtak be az ötven év láthatatlan emlékkönyvébe és minden hallgató és részvevő lelkébe; ő volt sokáig élelmező, szomjat oltó és a csárdakiállításoknak helyt adó önzetlen segítők, a Bütyök csárda tulajdonosa és a manapság fogalomává vált Hédi söröző tulajdonosa.

Mindenkora nagy mecénásként kell megemlítenünk dr. Dömötör Jánost, művészettörténészt, a Tornyai János Múzeum egykori igazgatóját, aki nemcsak minden évben művészettörténeti előadásokat tartott a táborban, de 1968-tól felvállalta a szabadiskola növendékeinek minden évben megismétlődő, a két hét legjobb termését bemutató kiállítását. Az igazgató úr a 20. és a 40. évforduló kapcsán is ír döntéséről, most a 40. katalógusából idézek:

„Jómagam a Mártélyi Szabadiskolával, ahogy először indult, a KISZ nyári táborával, mint múzeumigazgató kerültem kapcsolatba. Az ott létrejött műveket be akarták mutatni egy kiállítás keretében. Számomra szimpatikus volt a törekvés, bár egy-két hivatásos, professzionális művész kifogásolta, hogy a múzeumba beengedem az amatőröket. Elszántságomat később már nem kritizálták...”

Dömötör Jánost idézném tovább, amikor a „Tanya 48” néven ismert alkotói kollektívát említem meg, Szabó Tamás szobrászművész vezetésével, aki ma már a Művészeti Akadémia megbecsült tagja. Idézet:

„A táborral közvetlenül összefüggésbe hozható, az ott kialakult közösségből eredeztethető, a „Tanya 48” alkotói kollektíva működése is. Hat művész (Kollár György, Szabó Tamás, Makó Judit, Neuberger István, Torma Anna, Bódi Ágnes) megvásárolta a mártélyi 48-as számú tanyát és ottani tevékenységük, közösségi létük által ihletetten rendeztek kiállítást 1980-ban a vásárhelyi Medgyessy teremben. Nem élt sokáig a Tanya 48 csoport, de közösségkereső, -teremtő munkájuk így is értékes része a tábor holdudvara történetének.”

A szabadiskola nemcsak szorosan vett szakmai programot nyújtott, hanem esténként a kor ismert és elismert művészettörténészei, írói, filmrendezői, zenészei, - a teljesség igénye nélkül - Molnár Dixilend, Rideg Gábor, Tasnádi Attila, Weiner Tibor, Pogány Gábor, Szei Tibor, Polner Zoltán és a Balázs Béla Filmstúdió alkotói találkoztak velük. Mártély polgáraitól, igaz művészet és művészszerető emberként beszél, minden emlékező, minden cikk-, és tanulmányíró, nélkülük biztosan nem lenne ilyen kisugárzása, a

„hely szellemének” a *genus locinak*. Élő példája ennek a Festődomb létrejötté. A Mártélyi Faluvédő- és Szépítő Egyesület elnöke, Balázs Jánosné, Aranka így nyilatkozik a *Délvilág* 1996. augusztus 9-i számában a Festők dombja létrejöttéről.

„Kajári Gyula bácsi, a neves grafikus ötlete nyomán kezdtünk a „Festők dombja” létrehozásán munkálkodni. Az önkormányzattal és a szabadiskolával összefogva dolgoztunk, anyagi javak igen korlátozottan álltak a rendelkezésünkre, s így csak a kezdetek után több mint hat esztendővel kerülhetett sor az emlékmű átadására. Szabó László, Tóth Mihály és Nagy István – az alkotók – rendkívüli örömmel vettek részt a munkában, melyben a mártélyi polgárok is támogattak bennünket. Dányi József vásárhelyi református lelkész a márványtáblák adományozásával segítette az emlékmű elkészülését.”

Engedjék meg, hogy pusztán azok neveit soroljam föl, akinek emlékét, 1996-tól Mártélytábla örökíti meg. *„Akik beírták Mártély nevét a magyar művészet történetébe”*: Tornyai János, Szabó Iván, Endre Béla, Fodor József, Novotny Emil Róbert, Németh József, Csikós András, Füstös Zoltán, Nagygyörgy Sándor, Makovecz Imre, Erdős János, Szalay Ferenc, Almási Gyula Béla, Nagy István, Kohán György, Kajári Gyula, Kurucz D. István, Frank Frigyes, Kollár György, Fejér Csaba, Juhász Sándor, Czakó János. Már a mostani névsorba is belemegyek, pedig még korán sem teljes. Végezetül Kollár Györgytől, aki sajnos már hosszú évek óta nincs közöttünk, egy részletet idézek a 20. évfordulóra írt vallomásából, *Szerelmes levélfele* címet adván neki:

„Köszönöm Neked Mártélyi Képzőművészeti Tábor, hogy évfordulódon megfogalmazhatom, milyen emlékek kötnek hozzád.

Mondatokba sűrítettem azokat az élményeket, értékeket, amit Te adtál hosszú éveken keresztül. A megérkezésem pillanatától kezdve elfogódottá tettél csodálatos környezetteddel, fekvéssel, egész atmoszféráddal. Minden vonzott Benned, mint egy mágikus erő: a horizont feletti égbolt, a parányi tanyák fehérsége, az ablakok, a tető arányainak harmóniája, a föld meleg barnái, a csillogó Holt-ág, és nem utolsósorban a sok táborlakóval és a tanyai emberekkel kötött barátságok...”

Mártélyon adott volt és adott ma is érintetlenül a természeti szép, adott volt a szem, mely érzékenyen feltárta mindenki előtt. Adottak e szem követői, és reméljük, megérdemelt, kiérdemelt sok-sok segítséggel sokáig fog még élni a szabadiskola „Mártélyi nagy diófája”.

Köszönöm a megtisztelő figyelmüket!

*Hegedűsné Dékány Magdolna
művészeti tanácsadó*

Elhangzott 2014. augusztus 8-án, a Mártélyi Szabadiskola 50. évi jubileumi kiállításának megnyitóján a Tornyai János Múzeumban

KURUCZ D. ISTVÁN FESTŐMŰVÉSZ
(1914 – 1996)

Születésének századik évfordulóján - munkássága előtt tisztelve - az életművét jelentős számú alkotással reprezentálva emlékkiállítás rendezett a Tornyai János Múzeum a hódmezővásárhelyi Alföldi Galériában.

A vásárhelyi születésű, és azt tudatosan vállaló, de Budapesten élő alkotó életműve, munkássága és személyisége emblematikus módon meghatározó a vásárhelyi képzőművészeti folyamatában.

Szikárságával, tömondatokban fogalmazott mondandójával az Alföld és a Hortobágy embereinek hétköznapjaival rendkívüli szuggesztív időszelleteket dokumentál rajzosan megfogalmazott képein.

Az örökké kutató szenvedélye és széles érdeklődése folytán munkásságában festőileg új értelmet nyer a magyar festészetben már az előző évszázadokban is jelenlévő "pusztamotoívum". A kép felületén feszülő horizont eget és földet meghatározó aránya új tartalommal gazdagodott az ő festői felfogásában. A természet rendje, fensége, a nagy lélegzetvételi nyugalma a földön, az ember emberi beavatkozásának jellegzetes motívumai sorakoznak szerény egyetértésben. E jelenségek ábrázolására technikailag is különleges megoldást alkalmaz. Feleleveníti a klasszikus technikát, a tojástemperát, amely bársonyos színvilágával, levegőségével alkalmas a rajzosan fogalmazott felületkezelésre. Ezen technika elterjesztésében jelentős szerepet vállalt, ellentételezve a bizonytalan kémiai eredetű szintetikus anyagok elterjedését.

„Pista bátyám”gyerekkoromtól kezdve egy jelenség volt. Ez a fogalom a jelenséghez rendelve a több évtizedes ismeretségünket végigkísérte.

KURUCZ D. ISTVÁN EMLÉKÉT IDÉZVE

Tabánban laktunk gyermekkoromban az Ádám utcában, ő az özvegy édesanyjával, Kurucz nénival a Tükör utcában. A háború után, a vásárhelyi tevékenységét követően, 1948-ban Budapestre költözött. 1949-től a Képzőművészeti Főiskolán tanított Szőnyi István mellett mint tanársegéd. Édesanyját látogatva időnként az ötvenes évektől idehaza egyúttal felkereste a vásárhelyi barátait és ismerőseit. Többek között gyakran megfordult Almási Gyula Béla festőművész kollegájánál. Almási tőlünk kb. száz méterre az Ilo- na utcán lakott, akivel én mint érdeklődő gyermek napi kapcsolatban voltam. Az emlékezetes találkozásra itt került sor. Késő őszre járt az idő, amikor beszélgetéseink közben váratlanul megjelent egy majd két méter magas, magashomlokú, fekete hajú, szálfa termé- tű ember. Nagy fekete esőköpenyfele palást- ban, ami számomra így inkább egy nagy ma- dár képzetét keltette. Velem akkor alig váltott néhány szót, biztatott, hogy dolgozzak, és én meghatódva hallgattam a messziről jött ember történeteit. Ezután gyakrabban, mint "múze- umi gyerek" Galyasi Miklós szellemi körében, a múzeumban tevékenykedve találkoztam ha- zalátogatásai alkalmával és a többi Vásárhelyen megforduló képzőművésszel, illetve a nyári gyakorlaton lévő főiskolai hallgatókkal.

Miután felvettek a főiskolára, Budape- sten az első évben a hirdetőtáblán feltűnt egy hirdetés. Fakultatív módon, murális témá- ban képzést hirdetett Kurucz D. István. Több évfolyam társammal örömmel jelentkezünk erre a stúdióra, bár nem órarendi keretben volt. Kezdtük az alapismeretekkel, a klasszikus „gesső” alapozással, barátságos, közvetlen han- gulatban, lelkesen gyarapítva ismereteinket egy félévig. Egyszer idézést kaptunk a rektor- tól, hogy jelenjünk meg kihallgatáson. Mint kiderült, a vétkünk csupán az volt, hogy spon- tán módon látogattuk ezt a stúdiómat, amely akkor valakinek az útjában volt, és sértette a tekintélyét. Később fájó szívvel tapasztaltuk, hogy ezért felmondással büntették Kurucz D. Istvánt.

Kapcsolattartásunk időszakos jelleggel fennmaradt. Mint főiskolás és kollégista, hét- végeken a Százados úti művésztelepen látogat- tam Kamotsay István szobrászt, aki szintén vá- sárhelyi, és így egyúttal sort kerítettem a vele való találkozásra, aki szintén az egyik műte- remben ott dolgozott.

Az Őszi Tárlatokon való rendszeres szerep- lése, melynek egyik életre hívója is volt, továb- bá a Tükör utcai szülői házuk beutalásos mű- vészteleppé való felajánlása tovább egyengette a közöttünk fennálló emberi kapcsolatot. Fő- iskolai tanulmányaim befejezése után hazatér- ve a Tükör utcai alkotóházban kezdtem önál- lóan elindítani alkotói pályámat Kurucz néni kedves segítőkészsége mellett.

Hajdúböszörmény Hortobágytól nem tá- vollévő település, ahol a Hajdú-Bihar megye- iek életre hívtak egy nyári művésztelepet az- zal a nem titkolt szándékkal, hogy a környező szomszédos országokból a magyar alkotók- nak is fórumot teremtsenek. Ezt az elképzelést megtoldva felsőbb elgondolás szerint 1976-tól a Képzőművész Szövetség hivatásos művészek nemzetközi teleppé minősítette, és művészeti vezetőként Csohány Kálmánt, Kurucz D. Ist- vánt és engem jelöltek. Ez a napi munkakap- csolat 15 éven keresztül egy-egy hónapig sok beszélgetés és szakmai vita lehetőségével szol- gált. A Hortobágyra való közös kirándulások, a kinti festések hangulata ma is szívmengető érzés számomra.

Mivel, mint említettem, érdeklődése és közéleti tevékenysége is sokirányú volt. E fo- lyamat részeként komolyan foglalkozott a rajz- tanárképzés és a szakmai továbbképzés prob- lémáival. Engem mint az akkori szegedi Ta- nárképző Főiskola rajz tanszékének vezetőjét, rendszeresen ellátott különböző elképzelések- kel és beadványokkal, és kapacitált ezek koo- rdinálására. Sajnos igen sok ellenállásba es el- utasításban részesült. Ebben a tanári tisztem- ben fiát, Andrászt a vásárhelyi Bethlen Gábor Gimnáziumban és leányát, Máriát, a szegedi tanárképző rajz tanszékén négy évig tanítot- tam, segítettem diplomájuk megszerzésében.

A hajdúhadházi pannók készültével to- vább sikerült ennek a műfajnak a kereteit bő- víteni. Pista bátyám szakmai tapasztalata, böl- cssége, tömondatos kritikája megszívlelendő útravaló volt a sikeres feladat megoldásához.

Képeivel ismét találkozva felsorakoznak bennem azok a személyes emlékek, amelyek a képek születéséhez kötődnek, és azok a gya- korlati megoldások, melyek az idősebb mester tapasztalataiból felém áradtak. Bizonyára má- sok számára is átsugároznak képeiről azok a hi- teles érzelmek, melyek ismeretében tágabban ismerhetjük fel önmagunk valóságát, mint Vá- sárhely egy meghatározott arculatát, hogy se- gítségével építhető legyen tovább az a folya- mat, melynek mi, a következő nemzedék, ré- szesei vagyunk.

Ez a teljesítmény, amit munkássága tük- röz, szerencsére életében is jutalmazásra ke- rült. 1971-ben *Érdemes művész* lett, 1985-ben pedig *Kossuth-díjjal* jutalmazták. A szűkebb környezet, a szülőváros is méltó módon 1988- ban díszpolgárává választotta.

Tisztelve emlékezem Kurucz D. István- ra, kedves Pista bátyámra, akinek a szellemisé- ge, munkássága szoros kötésben épül be vá- rosunk szellemi életébe és az országos vetü- letbe, biztatást és ösztönzést is adva ezzel az ér- deklődők és a műgyűjtők széles táborának.

Hézső Ferenc

HATÁRTALANUL! 2014

A vajdasági kalandok folytatódtak

A gyerekek különösen élvezték Palicson az állatkerti három órás szabadidőt, ahol kedvükre barangolhattak a hatvan különféle állatfaj, az egzotikus növények és ódon építmények között. Az első nap programsorozata a mokri ni klenclukú híd megtekintésével zárult.

A második napot Zentán a Stevan Sremac Általános Iskola diákjaival közös programokon töltötték. A hagyománycsere során megismerkedtek egymás történelmi, kulturális, stb. hagyományaival, öko-program keretében virágot ültettek, focimeccsen mérték össze a diákok ügyességüket. Koszorúztak a zentai csata emlékhelyénél, megtekintették Zenta város helytörténeti múzeumát, a városháza 41 m magas kilátójából megcsodálták a környék szépségét.

A tanulmányi kirándulás harmadik napján a péterváradi erődítmény kazamatáiban kalandoztak, és a Sahat-torony tövében fűjták ki magukat.

Csütörtökön a torontálvásárhelyi Moša Pijade Általános Iskola nevelői és diákjai fogadták színes sport és kulturális programokkal a csapatot.

TORONTÁLVÁSÁRHELY

A Hódmezővásárhelyi Klauzál Gábor Általános Iskola 41 tanulója és 5 pedagógusa (köztük hét székkutasi diák és egy székkutasi kísérő pedagógus) május 5. és 9. között a HATÁRTALANUL! pályázat keretében, 1.333.800,- forintnyi elnyert összegből ismét, immár harmadik alkalommal a Vajdaságban kalandozott.

Hétfőn Szabadka látivalóit tekintették meg, többek között a Raichle-palotát, a városházát, a zsinagógát, a Szt. Teréz bazilikát, majd Kosztolányi újonnan emelt életnagyságú bronzszobránál koszorúztak, Kosztolányi-verseket szavaltak. Délután Palicson futóversennyel emlékeztek Veres Lajos olimpiájára, Tolnai Ottó versek hangzottak el a tő partján.

A ZENTAI CSATA EMLÉKMŰVÉNÉL...

Meglátogatták a református templomot (amely kísértetiesen hasonlít a hódmezővásárhelyi református újtemplomra, falán márványtábla emlékezik a 18. század végén kitelepült hódmezővásárhelyi, makói, szentesi és gyomai családokról), koszorúztak a cinterem kopjafájánál. Széchenyi Jolán, helybéli nyugalmazott tanárnő kalauzolta a kíváncsi diáksereget a debelláci Helytörténeti Múzeumban, mely saját keze munkáját dicséri. Ahogy azt már megszokhatták a hódmezővásárhelyiek, Torontálvásárhelyen rendkívüli barátsággal, vendégszeretettel fogadták őket, akár hazamentek volna. Mindkét fél részéről megfogalmazódott az igény a kapcsolatok szorosabbá tételére.

Az ötödik napon egy kiadós belgrádi kirándulás után – ahol Hunyadi János emlékkövével koszorúztak a nándorfehérvári várban – még útba ejtették Versec (Érdsomlyó/Érsomlyó) várat és későn éjjel fáradtan, de élményekkel tele tértek haza Hódmezővásárhelyre.

*Kovács Szabina
projektfelelős*

ZENTÁN, A TISZA MELLETT, A RÉVÉSZ CÍMŰ SZOBORRAL
A TÁRSISKOLÁK RÉSZTVEVŐIVEL

SZIVERI JÁNOS

SZEPLÓTELEN ÁLMOK

Hajfátyol rebben
lehet-e szebben
vasárnap délben
remegni a szélben

Mint a szomorúfüzek
nőnek a szüzek
pöspökli selymek
alatt lapulnak a pelyhek

Dudorodó ringló
érik a bimbó
ring a pihepuha
harangruha

Bögre tejek
főlé hajló gömbölyű fejek
s az arcokon a maszat
mint vízen a moszat

TÓTH BÉLA: KERÁMIA

A SZIVERI JÁNOS MŰVÉSZETI SZÍNPAD

A muzslai Sziveri János Művészeti Színpad 1992 őszén alakult, s a következő évben, 1993-ban jegyezték be hivatalosan, civil szervezetként. Azóta is folyamatosan működik. A Művészeti Színpad megálmodója és megalapítója N.Czirok Ferenc moholi születésű, Muzslán élő író, költő. A színpad azzal a céllal alakult, hogy a huszadik század egyik jeles magyar költője, a muzslai születésű Sziveri János szellemiségét éltesse tovább, s maga köré gyűjtse a művészetek valamelyik ágával foglalkozó fiatalokat, és lehetőséget nyújtson nekik tehetségük kibontakoztatására és fejlesztésére.

A szervezet tagjai az elmúlt huszonegy év alatt számos irodalmi estet, képzőművészeti kiállítást, filmet rendeztek, színdarabokat vittek színre. Hogy a színpad tevékenysége nemcsak muzslai, hanem vajdasági és kárpát-medencei szinten is jelentős, arról pályázatai és a kiadásában 2004 óta megjelenő *Sikoly* című irodalmi és művészeti folyóirat tanúskodik. A Sziveri Színpad 15 alkalommal hirdette meg vajdasági szintű *Dia-dal Díj* verspályázatát, amelyen fiatal vajdasági, magyar nyelven alkotó versírók vehetnek részt. A pályázat zsűrije immár hatodik éve egyetlen díjat oszt ki - ez pedig a pályázatra beérkezett kéziratok közül a legjobbnak minősített pályamű verseskötetben való megjelentetése. Ezen a pályázaton számos olyan fiatal irodalmár részesült díjban, akik azóta is a vajdasági magyar irodalom jeles személyiségei (Danyi Zoltán, Szűts Zoltán, Szakmány György, Virág Gábor, Lennert Móger Tímea, Bencsik Orsolya...stb.). Csík Mónika, Terék Anna, Erdélyi Ákos, Czirok Attila és Móra Regina verseskötetei, valamint a *Szélnek feszül a táj* című versantológia a pályázat legértékesebb kézira- taiként láttak napvilágot kötet alakjában.

1995 és 2001 között hét alkalommal hirdetett a színpad *Bábel* címmel vajdasági szintű esszépályázatot, s jelentette meg évente, kötet alakjában, a díjnyertes esszéket. Az esszépályázatok díjazottjai többek között Szerbhorváth György, Mészáros Zoltán, Sándor Zoltán, Nagy Farkas Dudás Erika, Utasi Csilla...stb.voltak.

A Sziveri Színpad 1995 óta foglalkozik könyvkiadással. A fent említett kiadványokon kívül kiadásában több muzslai irodalmár (Kovács László, Tóth Béla, N. Czirok Ferenc, Czirok Attila és Kovács Jolánka) kötete jelent meg.

A Sziveri Színpad működése pályázatokon nyert anyagi támogatások függvénye. Az utóbbi években ez a támogatás jelentősen megcsappant, s ezzel együtt a szervezet évi rendezvényeinek száma is. A *Sikoly* rendszeres megjelentetése ugyanilyen okok miatt ütközik nehézségekbe, válik időnként lehetetlenné.

Kovács Jolánka

1947. március 24-én született a bosznia-hercegovinai Banja Lukán. A Belgrádi Egyetem Bölcsészettudományi Karának Általános Irodalmi és Irodalomelméleti Tanszékén szerzett oklevelet. A médiában dolgozott és az ország legjelentősebb lapjainak volt munkatársa. Számos tévéműsor és sorozat szerzője és szerkesztője. Hivatása szerint újságíró, szakmai fel-emelkedésének csúcspontján hagyta ott munkahelyét, a Szerbiai Rádió-Televíziót, azóta független íróként, műfordítónak és újságíróként dolgozik. Belgrádban él. Duška Vrhovac a legjelentősebb szerbiai kortárs költők egyike. Több hazai és nemzetközi irodalmi díjban és elismerésben részesült. 19 verseskötete jelent meg, amelyek közül néhányat, részben vagy teljességében, húsz nyelvre fordítottak le és jelentettek meg szerte a világon (többek között angol, spanyol, olasz, francia, német, orosz, arab, kínai, román, holland, lengyel, török, macedón, örmény, albán és szlovén nyelvre). Műfordítónak, több szerzőtől, öt kötetet ültetett át különböző nyelvekről szerb nyelvre. Tagja a Szerbiai Íróegyesületnek, az International Federation of Journalists-nak, a Szerbiai Újságírók Egyesületének és a Szerbiai Műfordítók Egyesületének. A Poetas del Mundo költőszervezet szerbiai nagykövete.

KOVÁCS JOLÁNKA

1958. március 13-án Nagybecskereken született. Az Újvidéki Egyetem BTK Magyar Nyelv és Irodalom Tanszékén szerzett oklevelet. A muzslai Szervó Mihály Általános Iskola könyvtárosa, a Sziveri János Művészeti Színpad alelnöke, a *Sikoly* című irodalmi és művészeti folyóirat lektora és szerkesztőségének tagja.

Megjelent kötetei:

Takard ki a kakadut – novellák (AB-ART, Pozsony, 2011)

Jajistenem – gyereknovellák (Sziveri János Művészeti Színpad, Muzsla, 2013)

Műfordításkötetei:

Prelomljeni hleb - Balázs F. Attila verseinek szerb nyelvű fordításai (Libertatea Lap- és könyvkiadó, Pancsova, 2012)

Poniznost – Fellinger Károly felvidéki költő verseinek szerb nyelvű fordításai (Sziveri János Művészeti Színpad, Muzsla, 2013)

Írásai, műfordításai négy antológiában szerepelnek. Eddig öt kötet jelent meg szerkesztésében.

Muzslán él.

TRAŽENJE NASLOVA

Danima me progone reči,
one velike, zvučne i višebojne,
što se tiču svega,
onog što sam želela
i onog što nisam umela
da kažem,
napadne i dopadljivo,
jasne i skrivalice,
one sa tri lica
i sasvim neobične,
varalice.

Pokušavam da se setim nove
da je skujem kao zlatnu nit
žeženu i vreću, oštru,
sama u smisao
i u pamćenje da ulazi.
Progonim i lovim tu reč
u koju će moći da stane
čitava ova okovana knjiga,
čitav ovaj kaos i krik,
a od prvog trenutke,
od prve jeze i stiha,
od ranije još,
samo jedna,
jasna i neuhvatljiva,
jedna jedina,
udara me posred čela,
i to sa unutrašnje strane,
na slepoočnice navire,
šeta mojom nesanicom,
zamenjuje nazive jela
koje naručujem
i ulica kojima prolazim,
imena prijatelja koje dozivam,
znanaca koje u prolazu
pozdravljam,
događaja kojih se rado sećam
i koje dobro pamtim,
sećanja koja se otimaju.
Ona, sjajna, neuhvatljiva,
evo, upravo me savladava,
sama se ispisuje
i odmah se beskrajno umnožava,
preteći kao potopna kiša,
sudnji sneg
ili pramenovi pogrebne magle,
da me sasvim zatrpam,
preplavi,
ta jedna jedina reč,
kao da je znamenje,
kao da je u njoj sve – otpor.

A CÍM KERESÉSE

Éjjel-nappal üldöznek a szavak,
nagyok, színesek, hangzatosak,
a mindenre vonatkozó,
hordozói
kimondott
és ki nem mondott vágyaimnak,
támadók és kedvesek,
érthetők és rejtelmesek,
kétszínűek,
s egész furcsák,
csalókák.
Egy új szó kellene most,
lángoló, izzó, éles,
mely, mint olvadt aranyfonál
forrna be a jelentésbe,
mélységesen s mindörökre.
Vadászat ez, egy szó után,
melybe aztán beleférne
a könyvem, béklyóba verten,
az összes káosz és sikoly,
véges-végig,
borzongástól a versekig,
vagy talán még előbből,
csak egyetlenegy kellene,
tisztá és megfoghatatlan,
úgy tűnik, már érzem, itt van,
itt dörömböl homlokomban,
bent rekedt,
halántékom feszegeti,
álmom úzi messzire,
fejemben csak kavarnak
az étkeknek,
s az utcáknak nevei,
ismerősök, barátaim
nem értik, ugyan minek
szólítottam őket másvalakinek,
hogyan felejttem el a nevük,
elfeledett emlékeim
lázadozva rázzák kezük.
És mindez csak egy szó miatt,
melynek megszállottja lettem,
mert ha röpké pillanatra
elémugrik, nyomban
százfélé osztódik, fenyeget,
mint szakadó eső, hózuhatag,
temető fölött lebegő,
nehéz, ködös levegő,
jelzi, hogy rámszakad, betemet,
egyetlen szó,
oly vészjósló, mint egy rém,
mintha csak ő maga lenne a kész -
ELLENSZEGÜLÉS!

fordította: Kovács Jolánka

A ZÖLD KABÁT

Két nagy nyárfa állt a templom előtt, a jobb oldalon. Amikor ministrálni kezdtem, csak a kórusablak aljáig értek. A plébános azt mondta, nézzétek, milyen gyönyörűek ezek a fák, és figyeljétek csak, hogyan védik a templomot. A szélről, a hidegtől védik. Nyáron pedig árnyéket adnak, így a tűző nap nem melegíti át a falakat, és bent a templomban mindig jó hűvös van.

Nézünk a fákat. Majdnem egyforma magasak voltak. Mikor ezt a plébános mondta, úgy sütött a nap, hogy egész átvilágította a nyárfák leveleit. Szép világoszöldek voltak a levelek. Aztán bementünk a templomba, és nekem úgy tűnt, bent hűvösebb van, mint máskor. Legalábbis a bejáratnál, ahol a szenteltvíztartók vannak. Amikor tél lett, a bejárat részben mindig melegebb volt, mint beljebb. Pedig ott nyílott az ajtó is. Mire leesett a hó, a két nyárfa már eltakarta a kórusablakot. Találgatunk, hány métereseek lehetnek. A Dáni azt mondta, tizenöt, az Alex meg azt, hogy a fenét, ezek legalább húsz méter magasak, én meg azt mondtam, hogy harminc. Erre a Dáni röhögött, hogy te hülye vagy, te hallgass, az Alex meg rögtön kivédte, hogy hülye hát, tiszta hülye, tudjuk, hogy inkláziás. A Dáni erre még jobban röhögött, és azt kiabálta, hogy inklúziós, te számár, tudod te egyáltalán, mi az, hogy inklúziós? Erre az Alex is röhögött, és azt mondta, tudom hát, az olyan mafla, mint a Maxi, aki még olvasni se tud. Én erre rögtön nekik ugrottam, hátra vágtam az Alexet, hogy összegörnyedj, a Dáni meg rögtön szaladt árulkodni a plébánosnak, hogy a Maxi verekszik, nem is akárhol, hanem a templom előtt, ahol látja az isten. A plébános épp jött ki a templomból, és hallottam, hogy azt mondja a Dáninak, hogy az isten mindenkit mindenhol lát. Odajött, megölegette az Alexet, aki már bögött, csak hogy lássa a plébános, mennyire hátra vágtam, beküldte a hittanterembe vizet inni, engem meg kézen fogott és bementünk a parókiaira. Ott el kellett mondanom, hogy miért vágtam hátra az Alexet. És közben kiderült, hogy abban mégis igazam volt, hogy a fák harminc méter magasak, mert a templom harminchárom méter magas, és a fák hegyétől még csak egy kis rész látszik a toronyból, meg a kereszt, ami még két méter. Ezt én mind összeadtam meg ki is vontam a harmincháromból a hármat, és a végén megkérdeztem a plébánost, hogy ha így tudok számolni, akkor hülye vagyok-e. A plébános meg azt mondta, hogy nem vagyok hülye, ebben biztos lehetek.

Én akkor megígértem neki, hogy nem verekszem többé. A templomban és a templomudvarban eddig se verekedtem, de a Dáni azért megkapta a magáét másnap, hazafelé, az árulkodásért. Meg a csúfolódásért. Ahhoz már a plébánosnak semmi köze. Mert abban azért vele sem tudtam egyetérteni sose, amikor azt mondta, hogy ha valaki pofonvág, tartsam oda a másik arcomat is. Szerintem ha én odatartom, akkor tartsa oda a Dáni is meg az Alex is, mert azt is a plébánostól tudom, hogy mindenki egyforma, még akkor is, ha nem hasonlítunk egymásra. Ezt a Jézuska írta bele a Bibliába, ő pedig ember is volt meg isten is, és föl tudott szállni az égbe repülő nélkül. Ugyanez derült ki az egyformaságról akkor is, amikor másodikban a hittanórán megkérdezte a plébános, hogy ki szeretne ministrálni. Majdnem a fél osztály felnyújtotta a kezét, és a plébános mindnek megengedte, még nekem is. Az Alex persze mindjárt jártatta a száját, hogy ugyan, plébános úr, a Maxi? Az úgyse tud ministrálni, nem tud az semmit, tavalaj majdnem megbukott. A plébános meg azt mondta, hogy nem szabad ilyeneket mondani, mert mindenki egyforma az isten előtt, és mindenki tud valamit, a Maxi például majd megtanul ministrálni. Akkor az Alex elhallgatott. Én is hallgattam, és olyan furcsa volt, hogy amikor ezt a plébános mondta, előntött engem valami melegség, mintha egy jó meleg kabátot terítették volna rám. Aztán már azt se bántam, hogy mikor véget ért az óra, és a plébános kiment, az Alex rögtön elkezdte: Ma-xi-mi-li-án, Ma-xi-mi-li-án, az e-sze egy de-ka tán! Meg a másikat: Mi-li-mé-ter, mi-li-án, ez a Ma-xi di-li ám! Hiába mondta, én még mindig éreztem azt a jó meleget, ami körbefogott, hát inkább kimentem az udvarra szaladgálni egyet, el is felejtettem nyakonválni az Alexot.

És valóban gyorsan belejöttem a ministrálásba, meg is dicsért a plébános, hogy milyen ügyesen tudom lóbálni a füstölőt, és mindig csöndben vagyok, amíg a mise tart. Nekem meg soha eszembe se jutott beszélgetni a másik ministránssal, míg álltam az oltár előtt, nem is ásitoztam soha mise közben, mint a Dáni. Az olyan szép, mikor mindenki

énekel a templomban, és a legjobb az egészben, mikor a plébános megszűsz a bort, utána meg elmosogat és el is törli az edényeket. Én még soha nem láttam férfit mosogatni. Se törölgetni. Nálunk otthon mindig a mamám mosogat.

A plébános sokszor kivédett engem, ha az Alexék izélgettek, és olyankor mindig olyan volt, mintha rám terítette volna azt a jó meleg kabátot. Amikor a két nyárfáról mesélt nekünk, hogy azok hogyan védik a templomot, nekem az a kabát jutott eszembe. Mintha a két nyárfa borított volna kabátot a templomra, hogy az ne fázzon télen, vagy hogy nyáron hűvöst tartson neki a kabát. Egy éjjel álmodtam is, hogy esik a hó, a templom meg egy hatalmas, zöld kabátba volt felöltöztetve. Rajtam is ugyanolyan színű zöld kabát volt, könnyű és puha, leért egész a bokáig, én meg mentem a templom körül a hóesésben. Odaértem a sekrestyés felőli részhez, és láttam, hogy ott gombolódik a kabát, egészen a kereszt alatt volt a gallérja. Megkerültem a templomot a másik oldalon, és amikor odaértem a nyárfákhoz, láttam, hogy nem is nyárfák azok, hanem a plébános. Mintha a plébános két lába lett volna a két nyárfa törzse, ő meg olyan magas volt, mint a templom. Fölnéztem, és láttam, hogy ott fent, a magasban mosogat az oltáron. Még álomban is úgy elcsodálkoztam, hogy eltátoztam a szám, a hópihéek behullottak, én meg csak nyeltem őket, és olyan ízük volt, mint a vaníliafagynak. Ekkor a plébános lenézett onnan fönről, mosolygott, és én tudtam, hogy nem fogja mondani, hogy nem szabad enni a havat. Nem is mondta, hanem lenyújtotta a kezét. Hosszú-hosszú karja volt, és a tenyere mindig nagyobb lett, ahogy ereszkedett lefelé. Mire leért, akkora volt, hogy én kényelmesen beleülhettem. Bele is ültem a tenyerébe, ő meg behajlította az ujjait, úgyhogy hátradőltem a tenyerében, mint egy fotelban, és éreztem, ahogy emelkedek. Alig vártam, hogy fölérjek hozzá, de nem értem fel, mert becsörgött az óra, és felébredtem.

Gondoltam, hogy majd a következő hittanóra után elmesélem neki, mit álmodtam, de nem meséltem el. A következő hittanóra végén, alighogy elimádkoztuk a hiszekegyet, a plébános sietett ki a teremből, azt mondta, most nem beszélgetünk, menjen mindenki szépen haza, mert mennie kell, jöttek a mesterek. De akkor már hallatszót is valami erős zúgás a templomudvarból. Amikor kijöttünk, a kijáratnál a szakács néni állt, és azt mondta, most csak a másik kapun szabad kimenni, a nagykapun nem, nehogy ránk dőljön a fa. Alighogy ezt kimondta, egy nagy recsenés hallatszót a templom felől, és ahogy odanéztünk, láttuk, hogy dől az egyik fa, vagyis zuhan, rá egyenesen a templomkerítésre. Egy nagy robaj volt, aztán egy pillanatig csönd, majd megint felzúgott a gép, mi meg csak álltunk, mindenki meg volt ijedve. Akkor közelebb mentünk, amennyire a szakács néni engedte, és akkor az Alex már ordibált, hogy hallatszódjon a hangja a zúgástól, hogy húúúúúú, most kellene megmérni, figyelj, milyen hosszú, mondtam én, hogy megvan húsz méter!!!

Én csak akkor kezdtem érteni, hogy mi történik. A fa a földön feködött, még zöldek voltak a levelei, az egész templomudvar zöld lett tőle e templom előtt, és láttam, ahogy a favágó fűrész óriási éle a másik fa aljában halad mindig beljebb. A fűrész ordított, és én is ordítani akartam, hogy hagyják abba, hogy ne bántsák a fát, de nem jött hang a számon, hirtelen nagyon fájni kezdtem, és nem volt levegőm. Akkor odajött a plébános hozzánk, és nagyon mérgesen zavart bennünket haza. A többiek meg is indultak, én meg nem bírtam megindulni, csak ordítani akartam, hogy miért nem szóltak, miért nem kérdeztek bennünket, szabad-e bántani a fákat, és akkor egyszerre csak megjött a hangom, és ordítottam, ordítottam, torkom szakadtából, már én se tudtam, mit, csak azt tudom, hogy egyszer csak éreztem, hogy többen lefognak, és azt kiabálják, hogy nyugodjál le, nyugodjál le. És akkor megint egy hatalmas zuhanás hallatszót, gondolom, akkor dőlhetett ki a másik fa.

A plébános vízzel mosdatott, közben azt mondogatta, hogy figyelj, muszáj volt, már korhadt a törzsük, bármikor kidőlhetek volna, ne adj isten, agyonüthettek volna valakit. Én akkor már nem ordítottam, hanem olyan furcsán nyugodt voltam, nem is nyugodt, hanem valahogy minden mindegy volt. Mondtam is, hogy mindegy, de többet nem jövök ministrálni, hittanra se jövök többet.

Ahogy mentem a kapu felé, még hallottam, hogy a szakács néni kérdegeti a többieket, hogy hát mi van ezzel a Maxival, és Alex hangját is hallottam még, hogy ugyan hagyja, szakács néni, hülye ez, tiszta hülye, de nem is csoda, hát inkláziás.

CZIROK ATTILA

1988-ban született Nagybecskerekén.

A Sziveri János Művészeti Színpad jelenlegi elnöke.

A *Sikoly* folyóirat honlapjának webmestere.

Muzslán él.

Önálló kötetei:

Muzslától Medina (versek, 2009)

Magánykő (versek, 2013)

KÓNYA-KOVÁCS OTÍLIA

Újságírással foglalkozik.

Több médiához jutottak el a hanganyagai, írásai, interjúi és riportjai.

Írásai folyóiratokban, antológiákban jelentek meg.

Muzslán él.

N. CZIROK FERENC

1956-ban született Zentán.

Alkotásai 1975-től jelennek meg különböző lapokban és folyóiratokban.

A Sziveri János Művészeti Színpad alapítója, első elnöke, valamint oszlopos tagja.

Megalapításától, 2004-től 2009-ig tagja a *Sikoly* irodalmi-művészeti folyóirat szerkesztőségének.

Muzslán él.

Önálló kötetei:

Elodázott versek avagy csendélet

kalodával (2001)

Sorspecsét (2003)

Körhinta /Elmeszelt (f)esték (2007)

I. RÁCZ LÁSZLÓ (1966-1994)

Tehetségére a temerini TAKT művésztelepen figyeltek föl. 1990-ben Bíró Miklós-díjat kapott. Rajzait, grafikáit vajdasági lapokban, folyóiratokban publikálta, Budapesten, Szegeden, Szentesen, Békéscsabán és Csongrádon állította ki őket. Muzslán élt, tagja volt a Sziveri János Művészeti Színpadnak.

Magyarországon halt meg, 28 évesen.

TÓTH BÉLA (1949-2006)

A kezdetektől tagja volt a Sziveri János Művészeti Színpadnak és a Sikoly irodalmi és művészeti folyóirat szerkesztőségének. A muzslai Szervó Mihály Általános Iskolában dolgozott képzőművészet szakos tanárként. Verseket, novellákat írt, képzőművészettel és művészfotózással foglalkozott, muzslai anekdotákat gyűjtött. Kerámiamunkái és festményei nemcsak vajdasági városokba, hanem több nyugat-európai országba, valamint Kanadába és Ausztráliába is eljutottak. A SZJMSZ gondozásában 2003-ban jelent meg az **Elnapolták a holnapot** c. verseskötete, majd 2010-ben (posztumusz kötetként) a **Ha a tenger önmagát megissza** c. gyermekverskötete.

HALÁLFÉLELEM

A Toldit olvastattuk a petróleumlámpa fényénél. Gábor apja, János megparancsolta, hogy el kell olvasnia, mire visszajön. Betűzve haladt. Ráértünk hallgatni. A tanyán úgyis megállt az idő. Olyan idillikus volt. Kint cirpelték a tücskök, néha egy-egy zöld hegedűs belecifrázott. A művészlélek. Bizonyára közöttük is van ilyen. A fekete, öreg macska lógó hasával vadászni indult. Még egyet odányavogott felénk. Köszönésképp.

Lili, a fiatal kuvasz harsányan beleugatott a tanya körüli csöndbe. Biztosan érezte, hogy nem kedveljük túlságosan. Durva jószág. Simán az emberbe eresztené a fogát. Egyik korábbi képzőművészeti tábor ideje alatt egy kislány keze után kapott. Szétroncsolhatta volna, de mégsem. Figyelmeztetés volt ez csupán, kék foltokkal.

Amúgy hiába félnénk. Az ablakokon úgyis belátni. Hát, nem féltünk. Koncentráltunk a szövegre. Laci meg én már rég olvastuk a Toldit. Gábor szenvedett. Azt mondta, álmos. Kicsikartunk még egy-két oldalnyi olvasást. Benéztünk a vendégszobába a napokban biciklin érkezett, otthoni barátunkhoz. Napszúrást kapott a hosszú út során. Éppen aludt. Hozzányúlva a homlokához, éreztem, hogy a láza továbbra is magas. De gyöngyökben verejtékcsepp volt már kialakulóban a homlokán. Jó jel. Napközben száraz kenyeret próbáltunk belekényszeríteni, meg csicsókateát. A hasmenése csillapodott.

Már az utolsó megbeszéltdalnál tartottunk, amikor a legidősebb Bobi kutya ugatni kezdett. Beleüvöltött a sötétségbe Lili is. Majd eldördült egy fegyver. Vadászpuska. Vagy más. Megdermedtem.

– Biztosan nyulat lőtt a szomszéd! – mondtam érezhetően idegesebben.

A kutyák továbbra is zajosak voltak. Laci kiment a gangra, követtem. Egy szakállas ember jött a Jegricska partja felől. Dülöngélt. Szidta az anyánkat, és egy késsel hadonászott. Bobi nekitámadt. Az utolsó pillanatban kiáltottunk rá. Megtorpant. Kérdeztük a szakállast, mi baja velünk.

– Jöttem, hogy leszúrjalak benneteket... Azt mondta a barátom, ti megöltök minket... Nem! Én öllek le titeket! A kurva magyar anyákat! – kiabálta amerikai akcentussal tüzdelve szerb nyelvű fenyegetéseit, közben ügyetlenül forgatta a kést, látszott rajta, hogy teljesen részeg. Bobi kutya a fogait mutogatta – nem tudott lenyugodni az éjszakai látogató hirtelen felbukkanásától.

Nagy csörtetés hallatszott a nádas felől. A tanyasi szomszéd sietett, kevésbé dülöngélve, mint a vendége. Magyarázkodva mondta, az Amerikába szakadt, idevalósi tanárbarátja kicsit többet ivott a kelleténél. Ennyi az egész.

Laci, nyílt emberként, rögtön kérdőre vonta, hogy miért mesélt valótlanságokat a barátjának rólunk, hogy mi meg akarjuk őket ölni, holott ismer bennünket, és időnként Jánossal együtt szottak beszélgetni, iszogatni. Ekkor mintha átváltozott volna a szomszéd.

Hidegvérűen mesélni kezdte, hogyan tudna ő minket eltenni láb alól.

– Itt, ezen a környéken soha nem találának meg benneteket a titeitek. Csak lelőnélek benneteket, és kész. Senki nem találna rátok. Nagyon egyszerű az egész. Tudjátok, nekem ez semmeddig se tartana. Paff, egy lövés. Utána eltüntetnélek titeket... – mintha összebeszéltünk volna, látszólag higgadtan hallgattuk Lacival a szomszéd beszédét.

Leplezett félelmemben arra gondoltam, amit János mesélt, hogy tanult ember a tanyasi szomszéd, egyetemi tanár a mezőgazdasági karon. A felesége meg magyar, ezt már a szomszéd mesélte egy alkalommal, amikor egy délután betért Jánoshoz egy kis pálinkára. Két felnőtt fia van.

A szomszéd kifejezéstelen arcunk láttán hahotázni kezdett, fuldoklott a nevetéstől. Amikor levegőhöz jutott, még mindig fel-felbőfögve jelentette ki, hogy ő ezt mind csak viccből mondta. A kellemetlenség elégtételeként, kérte, menjünk el a tanyájára, egy italra, kávéra. Szabadkozunk, hogy késő van.

– Gábor, jössz velünk! – mondtam parancsolóan, közben rettenetesen féltem. – Tudod, ha későig ébren maradsz, utána jobbat fogsz aludni.

Félig sírósan mondta, hogy ő álmos. „Jönnie kell” – gondoltam. „Ha nem lesz ott a gyerek, ki tudja, mi történhet velünk.” A szomszéd, ellenkezést nem tűrve, irányított bennünket a tanyája felé. Átbotorkáltunk a nádassal övezett úton, vaksötét volt. Közben az amerikai mindenki megfélemedezett, észre se vettük, mikor tűnt el. Valójában egy kisebb szénakazal mellé heveredett, közel a szomszéd tanyájához. Úgy horkolt, mintha soha nem akarná abahagyni. Volt ott még egy barátjuk, aki úgyszintén aludt valahol. Mi meg társalogtunk a vizenyős tekintetű szomszédoddal, aki beszélgetés közben két kis barackfát egészen leszüretelt.

– Az idén termett először e két barackfám. És még permeteznem se kellett, mert ez ilyen fajta. Nem támadja a betegség. Gyönyörűek ezek a gyümölcsök, nézzétek csak, egyetek belőle! – mondta, és beleharapott az egyik barackba.

Gábor zsebeit, ingét tömte telj. Még másnap se volt íze a gyümölcsnek.

N. CZIROK FERENC

AKÁR RANGJELZŐ CSILLAGOK

Kónya Sándornak

Megpattant akár
túlfeszített húr a gitáron,
s beépült szíved a dalba,
mint akaratom a felújított vakolatba.

(Ilyen furcsaság is megyesik velem,
mióta festékből gyúrom kenyerem.)

Időnként belefeledkezem a dalba,
amely barázdát hasított a Tisza-par-
ti agyagba.
Vállalom büszkén a kudarcot,
s mutatom másik arcom;
hiszen rajtam múltott, hogy
bárkám kietlen tájba csapódott.

Azóta akár rangjelző csillagok,
köpetek ragyognak vállamon.
Kövesednek mint mészkő fossziliák,
s idővel patinásak lehetnek,
akár a bécsi klinikák.

CZIROK ATTILA

KÉKMADÁR

szándékkal jöttél
megállapodom végre
mint seben a var
magamban s szárnyad alatt

lényed takaró(lepel)
kérdés nélkül vezetsz
karod
szárnyad fölemel

költősors nincs
csak foszforeszkáló
utak és korlátok a
mindenség pályáin

első szárnycsapás ez
s utolsó rezzenés
a múlt sókövei
felett

te kérdés nélkül vezetsz
akár Isten akarata
számodra nincsenek
korlátok sem végcélok

vezess hát
kékmadár

I. RÁCZ LÁSZLÓ GRAFIKÁJA

N. CZIROK FERENC

AKÁR SZABAD SZOLGA

akár szabad szolga rovom
a jeleket habár még
nem tiltják mégis féltem
az emlékeket
ifjak voltunk vérbő ebek
kívántuk akár a nőt
és habzsoltuk az életet
időnként csaholtunk és
morogtunk ám hízelegve
szőnyeg helyett minket bárki
padlóra földre fektetett
s lám hamis mosolyával
teherbe ejtett a jövő
mikorra észrevettük
méhnyakrákjával beszívott
s lenyelt
álmunk immár ikrás
és tudatosan kezelt
azóta
mint folyó töltéséről
a réti földek vagy akár
romladozó épület
táru elénk a rémület
holnapunkra nincs fedezet
piramist építő rabszolgák
voltunk vagyunk leszünk
táru - tágul a rémület
s vakon hisszük így igaz
mert régen így rendeltetett
újra hiszünk imában - mágiában
hiszünk a demokratikus
vallásban! ...
s hirdetjük blogokon
közösségi portálokon
hívők vagyunk az eljövendő
pusztító megváltásban

CZIROK ATTILA

GALAMBJAID FÖLRÖPPENNEK

Mahmoud Darwishnak

előttem szétfolyik
az alkonyat
sem homok
sem hegyvidék
hol megpihenhetnék

a negyedikről
kémelem a hamvas
horizontot
Isten háza felett
állok imához

galambjaid aláereszkednek

mondj barátom
májfoltos magányomtól
kihez menekülhetnék

galambjaid fölröppennek

tekintetemmel kísérem őket
(talán éppen Palesztina irányába)
száraz torkom lüktet
egy szemrebbenés
és tovaszállnak
a legkiválóbb otthon -
az öröklét felé

KREATÍV GONDOLKODÁST FEJLESZTÜNK...

Beszélgetés Petrik Annával, a Budapesti Kommunikációs és Üzleti Főiskola igazgatójával

A főiskola tevékenységét áttekintve számos, a hallgatók kreativitását és innovációs készségének kibontakozását segítő lehetőséggel találkozunk. Olyan képzéseket kínál, melyek a legtöbb szakterületen versenyképesé teszik az itt végzetteket. A kommunikációtól a marketingen át a művészetig, a társadalom szinte valamennyi ágában hasznos tudást kapnak, miközben bekapcsolódhatnak a tudomány, a művészet világába.

A Hódmezővásárhelyi Regionális Tudásközpont 2011 őszén nyitotta meg kapuját városunkban.

Az első három év tapasztalatairól és terveiről beszélgettünk Petrik Anna igazgatónővel.

➤ Hogyan határozható meg a BKF profilja, küldetése?

A Budapesti Kommunikációs és Üzleti Főiskola 2001-ben indult 126 hallgatóval és azóta is töretlenül fejlődik, hiszen napjainkban a hallgatói létszám meghaladja a hétezer főt. Folyamatosan növekvő képzési kínálat mellett ma már két karral és két városban – Budapesten és Hódmezővásárhelyen – az ország legnagyobb magánfőiskolája és művészeti felsőoktatási intézménye. Jelenleg 29 alapképzés, 11 mesterképzés, 17 felsőoktatási szakképzés és 20 szakirányú továbbképzés szerepel a képzési palettánkon a kommunikáció, az üzlet, a turizmus és a művészet területén.

A legfontosabb értékünk a kreatív gondolkodás fejlesztése. Egy folyamatosan változó, megújuló világra készítjük fel a hallgatóinkat, hogy eredményesek legyenek az életben, a munkában. Ehhez kreatív gondolkodásra van szükség, amely tanulható, fejleszhető.

Már évkezdéskor – a *Kreatív héten* találkozhatnak a különböző készségfejlesztő, közösségépítő programokkal. A kommunikációs készségek és a kreatív gondolkodás fejlesztésének egyik leghatékonyabb módszere a tréning. Kiemelkedő készségfejlesztő programunk az országban egyedülálló tréningrendszer, melyben félévente minden hallgatónk részt vesz.

A BUDAPESTI KOMMUNIKÁCIÓS ÉS ÜZLETI FŐISKOLA
HÓDMEZŐVÁSÁRHELYI REGIONÁLIS TUDÁSKÖZPONTJA

A BKF másik alapvető jelentőségű értéke a képzés gyakorlatiassága, amely a szakmai tudást mindig annak gyakorlati alkalmazásával együtt mutatja be. A főiskola *KarrierCentruma* több mint hét-száz, a hallgatóinknak szakmai gyakorlatot kínáló céggel van szerződésben. A munkaerőpiac egyre inkább megköveteli a nemzetközi tapasztalatot, a kifogástalan nyelvtudást is. Eppen ezért kiemelten fontosnak tartjuk, hogy minél több hallgatónk tudjunk ösztöndíj lehetőséget biztosítani külföldön. Nemzetközi kapcsolataink is egyre bővülnek, jelenleg több mint 70 európai, ázsiai és amerikai felsőoktatási intézménybe mehetnek diákjaink egy szemeszterre tanulni.

➤ Mikor és miért határozták el, hogy Hódmezővásárhelyen is létrehoznak egy Regionális Tudásközpontot?

2010 tavaszán kezdődtek a tárgyalások Hódmezővásárhely és a Főiskola vezetői között arról, hogy telephelyet létesítsen a főiskola a városban. A döntés egyebek mellett azért is esett a városra, mert a térségben nem volt turizmus oktatás, pedig a régióknak fontos lehet ez az üzletág is. A kereskedelem és a marketing a turizmussal együtt munkaerő piaci szempontból jól tud reagálni a térségi igényekre. A döntésben fontos szerepet játszott még, hogy a dél-alföldi város nem csak elviekben fejezte ki támogatását az iskola iránt, hanem komoly kötelezettségeket is vállalt. A megszületett együttműködési javaslat értelmében a megyei jogú város önkormányzata egyebek mellett vállalta, hogy ingatlant biztosít a BKF-nek, és ösztöndíjrendszert alakít ki a hódmezővásárhelyi hallgatók támogatására.

➤ Milyen szakképzés folyik a Hódmezővásárhelyi Regionális Tudásközpontban?

A hódmezővásárhelyi campusunkon két alapképzésen tanulhatnak a hozzánk érkező diákok: turizmus – vendéglátás, valamint kereskedelem – marketing alapszakokon.

A turizmus – vendéglátás nem véletlenül az egyik legnépszerűbb szak, hiszen sokrétű, színes élményekkel teli, emberközpontú szakma. Oktatási programunk sajátossága, hogy a szakmát rendszerszemléletű megközelítéssel oktatja, amely e sokszínű tevékenység átfogó megismerését segíti elő. Az alapszakon hallgatóink tanulmányaik során az alapozó elméleti tárgyak elsajátítását követően olyan szakirányok közül választhatnak, amelyek programját főiskolánk az országos igények alapos felméréseivel alakította ki. Ezek a következők: *Nemzetközi Szállodamenedzsment* (magyarul és angolul), *Egészségturizmus*, *Térségi turizmus menedzsment* (TDM), *Kongresszus- és rendezvényszervezés*, *Szabadidő, rekreáció-animáció*. Ezzel a rendszerszemléletű megközelítéssel olyan alapokat nyújtunk a hallgatóinknak, hogy érdeklődési körüknek megfelelően bármelyik szakirányt is választják, tanulmányaik befejeztével sikeresen megállják helyüket a szakmájukban. Erre garanciát jelent a felkészült és széleskörű szakmai tapasztalatokkal rendelkező oktatói kar.

➤ Hogyan sikerült beilleszkedni Hódmezővásárhely szellemi, kulturális életébe?

Lehetőségeinkhez mérten igyekszünk jelen lenni a város életében. *Kreatív és üzleti gondolkodás* címmel például középiskolásoknak szerveztünk egy kétfordulós vetélkedőt.

A feladat Hódmezővásárhely turisztikai nevezetességeinek népszerűsítése volt. A versenyre több mint húsz pályamunka érkezett, az írásbeli és szóbeli forduló után az első helyezést a HISZK Corvin Mátyás tagintézményének egyik csapata nyerte.

Több alkalommal szerveztünk szakmai délutánokat a Csongrád Megyei Kereskedelmi és Iparkamara Reklámklubjával közösen. Témáink között szerepelt a turizmus és marketing kapcsolata, a Turisztikai Desztinációs Menedzsment szervezetek működése a régióban.

Májusban a Németh László Városi Könyvtárban mutattuk be Pierre Bourdieu: *A művészet szabályai, az irodalmi mező genezise és struktúrája* című könyvet, amely a BKF gondozásában jelent meg. A vendég Seregi Tamás fordító volt.

➤ Milyen terveik vannak a közeljövőben?

Elsődlegesen természetesen növelni szeretnénk a hallgatói létszámunkat, szeretnénk nyitni a környező országok felé, közös képzési programokat beindítani.

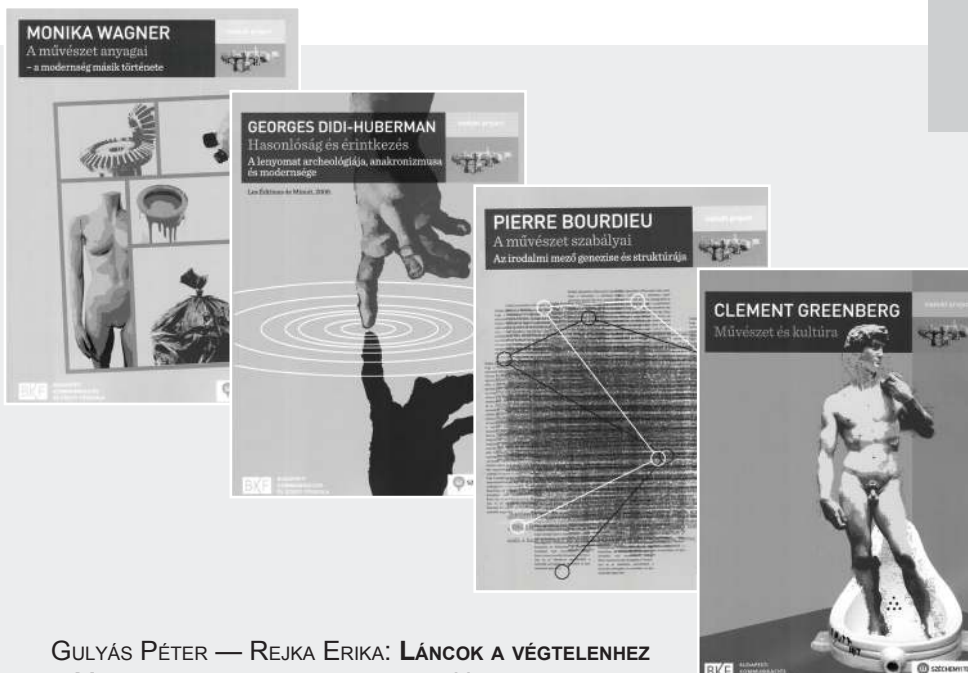
Továbbra is lehetőséget és segítséget nyújtunk a hazai és nemzetközi versenyeken és szakmai programokon való részvételre. Célunk, hogy a nálunk végzetek idegen nyelven is épp olyan jól tudják végezni munkájukat, mint anyanyelvükön.

A jövőt illetően a Budapesti Kommunikációs és Üzleti Főiskola iránti érdeklődés, eddigi működése és terve bizakodással tölti el a folyóiratunkat is.

A *Vásárhelyi Látóhatár* elsősorban a művészet és kommunikáció terén szeretne élni az együttműködéssel, hiszen éppúgy fontos a hallgatók mind szélesebb körű publikációs lehetősége, megmutatkozása, mint a folyóirat folyamatos megújulása, melynek lendületet adhat egy új kapcsolat.

PETRIK ANNA
 ADJUNKTUS
 A BUDAPESTI KOMMUNIKÁCIÓS ÉS
 ÜZLETI FŐISKOLA HÓDMEZŐVÁSÁRHELYI
 REGIONÁLIS TUDÁSKÖZPONT IGAZGATÓJA

GULYÁS PÉTER — REJKA ERIKA: **LÁNCOK A VÉGTELENHEZ**
 = MŰVÉSZET ÉS TECHNIKAI CIVILIZÁCIÓ. HMVHELY., BKF, 2014.

A főiskola kiadásában megjelent művek közül Gulyás Péter és Rejka Erika tanulmányát emeltük ki, mely egy hódmezővásárhelyi vizsgálat eredményeit mutatja be.

A fókuszcsoporthoz vizsgálat célja az volt, hogy megtudják, hogyan reagálnak a nem művészeti képzési vagy intézményi közegekből érkező befogadók a nyitott műalkotások jelenségére. A beszélgetésekre a Budapesti Kommunikációs és Üzleti Főiskola Hódmezővásárhelyi Tudásközpontjában került sor. A vizsgálat eredményéből álljon itt egy részlet, felkeltve a teljes tanulmány iránti érdeklődést:

"... Azt tapasztaltuk, hogy minden résztvevő, így azok is, akik számára a tárgyak nem igazán jelentettek semmit, rendkívül jól érezte magát a beszélgetés során és közvetlenül utána. Annak ellenére, hogy a feladatok nem voltak könnyűek, a résztvevők többsége különösebb unszolás nélkül, és, ha olykor bátoratlanul is, de örömmel osztotta meg velünk véleményét. A kérdés az, hogy vajon mivel magyarázható a válaszadás és az értelmezés ezen öröme. Kétségtelen, hogy az alkotások döntő szerepet játszottak ennek kialakulásában; azonban legalább ennyire fontos lehetett a szabad értelmezés lehetőségének átérzése. Úgy tűnik, sajnos ritkán adatik meg hasonló azoknak a személyeknek, akikkel volt szerencsénk lefolytatni a beszélgetéseket."

Benák Katalin

AMIT INNEN LÁTOK

Dani Imre *Amit innen látok* című kötete 2014-ben jelent meg, melyből részleteket adunk közre...

A hatalom

Akkor indokolja tetteit, ha ebből haszna származik.

Bármily könnyen jut is bárki hatalomhoz, biztos, hogy nehezen ereszti el.

Nehéz a mércét úgy beállítani mindenkinek, hogy magunk is könnyen átugorhassuk.

Önkényuralmi hajlamát az ember egy szabványostól eltérő bunkósbot megformálásával jelezte először.

DANI IMRE

NYOMKÖVETŐ MAGATARTÁS

Mostanában, amikor a modern kommunikációs eszközöknek köszönhetően Japán szomszédja lett Izlandnak, és bárki könnyelműen lelógathatja lábait a Szaturnusz gyűrűjéről a virtuális térben - nem sok titok maradt, amit lehetne, de főleg érdemes lenne őrizgetni. Ám ha mégis besurranok egy kukoricatáblába - műholdak tucatjai figyelik, hogy milyen dolgom van ott. Sőt, annak végeztével nyomon követnek egészen a belvárosig, ahol térfigyelő kamerák veszik át őrzésemet, esetleges rongáló szándékaimat fürkészve. Előlük menekülve beugrok az első sarki boltba, de bent rögtön szembetalálom magam egy gyanúsan pislogó, rosszarú alakkal. Időbe telik, amíg fölismerem magam az ipari kamerák keresztútjében.

Úgy tűnik, hogy a talányok ideje tényleg lecsengőben van. Vagy mégsem? Vajon a halhatatlan kíváncsiság mindig talál majd táplálékot magának, hogy csillapíthatatlan étvágát kielégítse? És nem zavar bennünket, hogy orrunk mindig piszkos, miután sűrűn mások dolgába ütjük? Vélhetőleg amíg lesz, aki a takarót leteríti, mindig akad, aki azt lerángatja. Mert a titok - legyen az kicsi vagy nagy - egyformán ingerel mindenkit.

No de mit érdemes megtudni másoktól - másokról? Főleg olyasmit, amit ők nem szeretnék, hogy mi megtudjuk. Épp ezért mi erre felfigyelünk! Ezzel kezdődik egy ártatlan megfigyelésnek induló folyamat, ami a későbbiek során létszükségletté válik, meghatározza életformánkat, sőt szakmákat lehet rá alapozni. Ezt nevezem én nyomkövető magatartásnak. Ennek kiapadhatatlan energiaforrásaira a mindenkit szárnyai alatt tartó Legmagasabb Szerv is újra és újra felfigyel. Legutóbb a NAIH (Nemzeti Adatvédelmi Információszabadság Hatóság) adott ki egy meleg hangú ajánlást a munkahelyi kamerás megfigyelésekről. A dokumentumot alaposan áttanulmányozva másnap hónom alatt egy jó minőségű kamerával bementem a főnök irodájába.

Mit akar itt Urák bácsi azzal a vacakkal? - kérdezte a főnök bizalmaskodva - atyailag.

Keresem az ideális látószöveget a kamerámnak. - mondtam

No, de mit akar vele?

Meg akarok figyelni.

Kit?

Magát, főnök. De csak a munkaviszonyával összefüggő magatartását.

Micsoda?

A magánéletét, az intim szféráját nem bolygatom, nyugodtan kijárhat az illemhelyre.

Még szép!

Azt nem tudom, de tartom magam a NAIH ajánlásához, és a zuhanyzóba se rakok semmit...

Még csak az kéne!

Lehet, de azt mondják, a férfipornó nem valami kelendő. Egyébként a NAIH...

Mi a fene! Maga megbolondult épp a nyugdíja előtt?

Nyugodjon meg főnök, nem tartom meg a felvételt csak három napig, ahogy az előírásos. Maximum harminc, vagy hatvan napig!

Mi az ördögnek?

Hogy visszanezzem. Meg hogy egy páran visszanezzék. Tudja, egy szűk kör, a Visszanézők Köre. Magát is bevesszük, ha nem kiabál.

Én magát rögtön kivágom Urák!

Nekem nem célom a maga munkavállalói viselkedésének befolyásolása - szavaltam folyékonyan - de gondolja át alaposan a dolgot, a NAIH is ezt ajánlja!

Hogy az a ...! - ordított a főnök

Nono! A jogalkotó azt biztosítja...

Eddig világosan emlékszem az eseményekre. Utána sötét lett, és a későbbi történetekről csak lázas vízióim vannak. Rémlik, hogy egy kórházi ágyon fekszem, a főnök borogatja bementem fejemet, és a folyosón egy jogalkotó sírva közeledik felém törött kamerával a kezében...

MAKETT ÉS VALÓSÁG

Hódi Sándor tervező már kisgyermek kora óta építész szeretett volna lenni. A Vedres István Építőipari Technikum elvégzése után a Pollack Mihály Műszaki Főiskolán szerzett építészmérnöki diplomát. Jelenleg egy öt fős tervezőcsoportban Hódmezővásárhelyen dolgozik...

Tanulmányi munkájával kapcsolatban milyen program volt nagy hatással a jövőjét illetően?

1997 júliusában részt vettem a Népi Építészet Tudományos Diákkör vezetője, dr. Szabó László docens, okleveles építészmérnök és műemlékvédelmi szakmérnök által szervezett nagybereg-i felmérő - kutató tábor munkájában. A tábor célja a kárpátaljai településen lévő védelem alá helyezhető épületek felmérése és értékeinek kutatása.

Nagybereg a jelenlegi országhatártól (Beregsuránytól) 8 km-re lévő Beregszásztól 12 km-re fekszik a Szinyáki-hegység, a Borlói-hegység és a Nagyszőlősi-hegység aljában.

Nagybereg bemutatását a most már több év távlatából felidézett emlékképek bemutatásával kezdeném:

Utcára hossz tengelyükkel merőlegesen elhelyezkedő, többnyire homlok tornácos (az utcai és az udvari homlokzat előtt is tornácos kialakítású), oldalhatáron álló, takaros épületek láthatók ma is. Ez látható az egyik maketten.

Az udvar felőli, tornác előtti, nagyméretű szőlőlugas – amely nagyon megnyugtató, hangulatos képet mutatott az átszűrődő napfényben és igen kellemes árnyékot adott a nagy melegben.

A kéthetes tábor ideje alatt a helyiek vendégszeretét élveztük. A 22 tagú felmérő brigádot a helybeliek 3-4 fős csoportokban a saját házaikban szállásolták el, így lehetőségünk volt megismerni az ottani szokásokat. Én kettő társammal együtt egy idős néninél laktam. A néni csak „pulyáim”-nak (gyerek, kölyök) hívott minket, és amikor tehetett, elhalmozott minket mindenféle finomsággal, és beavatott a kézi szövőgészítés tudományába.

**BEREGI
HOMLOKTORNÁCOS HÁZ MAKETTJE**

A táborozók feladata a településen lévő a táborvezető által kiválasztott épületek felmérése, felmérési tervek (alprajzok, metszetek, homlokzatok, helyszíni vázlatok) és fotó dokumentáció készítése volt.

A heti munka után a hétvégeken a környék megismerésére szántuk az időt. Ellátogattunk Beregszászra, Munkácsra, Polenára majd a Vereckei-szoroson át a Vereckei-hágóra.

A felmérésről rövid összefoglalót lehet találni Szabó László *Népi építészeti gyökerek felmérése, kutatása diákjaimmal 1976-2001* című könyvében.

**RÉSZLET A NAGYMÁGOCSI KASTÉLY
MAKETTJÉBŐL**

A könyvben a Népi Építészeti Tudományos Diákkör munkái, helyszíni felmérési-kutatási anyagai és a kutatási helyszínek kerülnek bemutatásra.

Maketteket is készít...

A makettkészítést édesapámtól örököltem. Ő gyufaszázból épített, s épít még ma is épületmaketteket. Én az általános iskola 4. osztályában építettem először makettet hurkapálcából és gyufaszázból vegyesen.

Az igazi „nagy vállalkozás” 1990-ben kezdődött. Édesapám akkor a nagymágocsi kastély felújításánál dolgozott, én pedig a nyári szünetben ellátogattam vele az építkezésre. Hogy hasznosan töltssem az időmet, lerajzoltam a kastély homlokzatait, és nagyon sok fényképet készítettem az épületről.

**HÓDI SÁNDOR
ÉPÍTÉSZMÉRŰNK**

A kész rajzok és a fotó dokumentáció birtokában merült fel az ötlet, hogy készítsük el az épület makettjét gyufaszázból. A makett 1992-óta épül. Eddig több, mint fél millió gyufaszál felhasználásával. Kb M 1:50-es léptékben. Az épület külső falai és tetőszerkezete gyufaszázból, a homlokzat díszítőelemei fogvájóból készültek. A makett belső tereinek elrendezése hasonlít az eredeti kastély alaprajzi kialakításához, de a makettnél a belső falak és födémek csak merevítési célt szolgálnak, így nem kidolgozottak. A belső válaszfalak és födémek szintén gyufaszázból készültek.

A kastély makettje sajnos még ma sem készült el teljesen, de már több kiállításon és bemutatón részt vettünk vele. Legutóbb szeptemberben, Szerbiában Celarevo-ban. Ha elkészül, a közel 4 m²-es alapterületű makettet szeretnénk kiállítani a nagymágocsi kastélyban.

A makettezés csak hobbinak indult, de a munkámhoz kapcsolódóan ma is építünk maketteket. Azok nem gyufaszázból készülnek.

Most a modellezés számítógépen történik, míg megépül az épület. Az épület szerkezetét, noha virtuálisan szemlélhetjük, alakíthatjuk, minden valóságosnak hat. Látványterveket készítünk így. Előnye, hogy bármikor, bárhol tudunk metszetet venni, a problémás csomópontokat könnyebben észrevesszük, azokat a hibákat is, melyeket egyébként nehéz lenne hagyományos makettezés során. Gyakorlatilag lemodellezzük az épület külső és belső szerkezetét, működését.

Milyennek látja Vásárhely építészeti emlékeit?

Sok szép remekmű épült s épül ma is. Hódmezővásárhelyen szerencsére egyre több régi épületet újítanak fel, állítanak helyre, de még nagyon sok vár megújulásra. A tervezőcsoportunk is részt vett néhány épület felújítási terveinek elkészítésében.

A NAGYMÁGOCSI KASTÉLY

A városnak mely épületét, terét újítaná föl?

A Szent Antal utca és a Deák Ferenc utca szegletében kialakított kis teret lehetne még hangulatosabbá tenni a Szóke Cukrázda illetve a Kinizsi utca sarkán lévő régi épületek felújításával. Sok lehetőséget látok ebben az objektumban.

Mi a véleménye napjaink tájépítészetéről?

Különösen a múlt század elején még az egyes tájegységek építészeti stílusa jelentősen érezhető volt. Az épület nemcsak a tulajdonos anyagi helyzetét mutatta, hanem azt is, mely tájegységhez, népcsoporthoz tartozik. Sajnos sokat lebontottak, helyükre új típusházakat építettek, mely által elveszett a tájegység, az egyes népcsoportok egyedi építészete is.

Az emberek "kifelé élnek", a típusházakat újak váltják föl. Talán kezd egy kicsit letisztulni a díszítőelemek alkalmazása. Mind egy hol járunk az országban, főként az anyagi státuszt lehet leolvasni az épületekről. Akinek pénze van, az külföldről olyan anyagot és stílust hoz, amelyhez helyileg semmi köze nincs.

Szerencsére vannak intézkedések, és ha szerény lehetőségek is, de a régi szép, egyedi stílusú, tájépítészeti szempontból kiemelt épületek felújítását megőrző programok, mely által megmenthetők a megmaradt, szép épületek.

Jövőképe?...

Jelenleg egy nagyon jó csapatmunkára alapozott tervezőirodában dolgozom. A munkahelyi légkör és lehetőség biztosítja a kreatív munkavégzést. Csapatként, egymást segítve dolgozunk.

Benák Katalin

A VÁSÁRHELYI PUSZTA 2014 NYARÁN

A VÁSÁRHELYI PUSZTÁÉRT SZÖVETSÉG

TEREMTÉS

A Vásárhelyi Pusztáért Szövetség hitvallása

A vásárhelyi Pusztá népessége környezeti, kulturális, gazdasági és társadalmi egységet alkot. Földje semlyékes, mocsaras, szikes mezőkkel, és tavakkal, erekkel tagolt. Nagyobb része legelőnek való, és a szabad madaraknak, állatoknak paradicsoma. Az idetelepült emberek kényszerből feltört telkein hol a belvíz, hol az aszály pusztít. Itt sokkal keményebb az élet, mint a jó minőségű szántóföldes tanyákon. A termelt javakért mindig erősebben kellett küzdeni. Istenen kívül, a szegény emberen csak az esze, a szorgalma és egy másik szegény segít! Mégis hazánk egyedi, különleges és pótolhatatlan életterét alakították ki. A népet nem lehet leváltani. Évszázadok során, élő biológiai szövetként, egymással összeházasodva, újvilági „vérszerződést” kötöttek. Ezért szükséges, hogy kölcsönös segítségnyújtással, a társadalom által is elfogadott, testvéri szövetséget alkossanak.

A VÁSÁRHELYI PUSZTÁÉRT SZÖVETSÉG (VPSZ) MŰKÖDÉSI TERVEI

1. A VPSZ megalakulása és működése sem személyek, sem tudományos, vagy társadalmi szervezetek ellen nem irányul, hanem megalapozott észérvek mentén, a Szövetségben társult helységek és intézmények összefogásával, a megyehatárokat átlépő, új település-földrajzi és kulturális kistérséget hozzanak létre. Minden helység és intézmény megőrzi a maga függetlenségét. Ugyanakkor, ha valamelyik megoldhatatlan bajba kerül, vagy pusztai települését fejleszteni kívánja, a többi helységgel összefogva, közösen igyekeznek segítséget nyújtani.

2. Ehhez szolgált Szent Tibor szomorú tapasztalata is, amelynek hatására a térség lakosságának és ökológiai, valamint kulturális értékeinek megmentését célozza: a két anyaváros: Hódmezővásárhely és Orosháza, továbbá a térségben kialakult Árpádhalom, Derekegyház, Békéssámsón, Kardoskút, Nagymágocs, Pusztaföldvár és Székkutas együttes lakossága, a jelenlegi internetes adatok szerint, amely legfeljebb tízes nagyságrendben térhet el a napi tényleges adatoktól, 89.717 fő. Ez elképesztő! Az 1910-es népszámlálás szerint csak Vásárhely 62 ezer lakosú volt, és ebből a külterületen 39,7 százalék élt, 1948-ig közel hétezer tanyában, több tanyaközpontban. Lengyel György Kardoskút polgármestere a V(ásárhelyi)T(ele)V(ízió)nak adott nyilatkozatában elmondta, hogy a két egy-máshoz közeli kardoskúti település: Pusztaközpont és a mai anyaközség együtt csupán mintegy 950 lakost képvisel. Ebből 1948 előtt, amíg Hódmezővásárhely anyavárosához tartozott, csak Pusztaközpont 2500 főt tartott nyilván. A pusztai tanyák száma összezsugorodott, a bennük élők többnyire utánpótlás nélküli idősek, mindenféleképpen segítségre szoruló emberekből tevődnek össze. A VPSZ-nek mindent meg kell tennie azért, hogy a pusztulás megálljon, és nem importált módon fejlődjön, hanem természetes szaporodásnak induljon.

3. A Pusztának a 21. században, amikor az urbanizáció hatására pusztul a természet is, mai állapotában még mindig jelentős, sőt javuló, fölbecsülhetetlen ökológiai értéke van, hála a Körös-Maros Nemzeti Park tudományos és gazdasági igényű munkálkodásának. Ennek köszönhető, hogy a tájat igyekszik természetes voltában meghagyni, ahol korábban a felelőtlen emberi mulasztások és intézkedések következtében sérült, helyreállítani. Több rossz hazai példa alapján, közösen vigyázunk arra, hogy a Pusztá ökológiai, táji értékei ne eszenek az emberi kapzsiság áldozatává. Térségünk ne legyen lovaspályák, tribünök, vidámparkok, kitelepült árusbódék stb. látvány- és szórakoztató színhelye. Ebben a munkájában a VPSZ-nek egy emberként kell segítenie, hogy ez az ősi ökológiai terület, ahol a régészeti kutatások szerint már a neolitikum óta az ember is egyensúlyban élt környezetével, egyszerre szolgálhassa az utókor népét és élővilágát. Erősítenünk kell a tanyás, családi agrártermelést.

4. Legtöbbet saját erőből, továbbá közös pályázatok és támogatók segítségével igyekszünk megvalósítani. Kezdetben kis lépésekkel haladva, a VPSZ tagságának pozitív értéket adó terveket valósítunk meg. Ezek közé tartozik, hogy Karodaskút-Pusztaközpont Olvasóköriének udvarán közösen elültettük az együvé tartozás „Kívánságfáját”. Május 30-án a helységek címereit és az intézmények emblémáit helyeztük el az Olvasóköri nagytermében. Közösen állítjuk össze azok nevét, akik a Pusztáért értékes tevékenységet folytattak a maguk szakmai területén, és elkészítjük azokat a táblákat, amelyekre nevüket elhelyezzük, a címereket és logókat őrző falon. A Pusztának több kiváló része van, ahol értékes emberi munkát, elpusztult település helyét, vagy természeti érték emlékét kell megőrizni. Ezeket folyamatosan emlékjeleket állítunk az utókor számára.

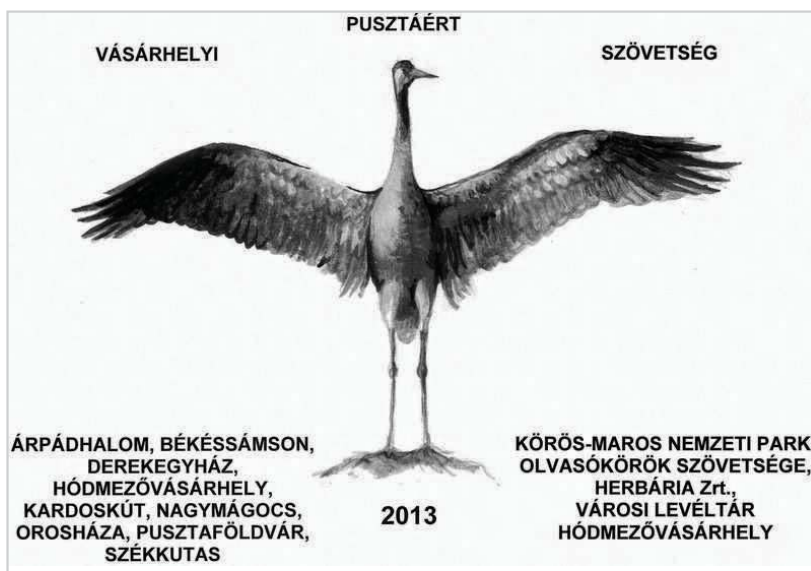
5. Az együttes összefogás érdekében, minden olyan hazai és uniós pályázatot, amely a közös fejlesztést szolgálja, megragadjunk. Csak az ilyen, megye- és helység határokat átlépő fejlesztések lehetnek célravezetőek. Ebben a VPSZ számára fontos szerepet játszik a lélekszám természetes gyarapítása, és a munkahelyek létrehozása.

6. Megalkottuk a közös emblémánkat, amelynek felirata: „A VÁSÁRHELYI PUSZTÁÉRT SZÖVETSÉG TERMÉKE”. Ez a kistérségünkben termelt kiváló, ellenőrzött árú védjegye lesz. Ettől várjuk, hogy fölfigyeljenek az itteni termékekre. A székkutasi Herbária által készített gyógyteák, különösen az orvosi székfű nem kapott kellő és megérdemelt propagandát, pedig ismert, hogy a sziki területen termelt gyógynövények – a talaj adottsága miatt – olyan értékes ásványi anyagokat, nyomelemeket tartalmaznak, amelyek az adott növényekben, más talajon nem fordulnak elő, vagy nem olyan mértékben és kedvező összetételben, mint a vásárhelyi Pusztán.

7. Az utóbbi években egymás mellett fejlődött, de összehangolt tervek nélkül Gyopáros és Kakasszék. A két terület közelsége, a gyógyfürdő és a két helyhez csatlakozó szanatórium illetve orvosi ellátó hely lehetséges, megfelelő és kölcsönös kiegészítése elmaradt. Ugyanakkor Kakasszék gyakran kapott és kap orvost, egészségügyi szakdolgozókat Vásárhelyről, Orosházáról és Székkutasról. Kakasszék nagyszerű fejlesztése, az újabb 19 betegágygal való bővítése, előtte a gyógyvizű természetes tó kotrása és helyreállítása, valamint ezek folyamatos ellátása további távlatokat nyújthatna a két város és Székkutas esetében is. Összehangolva, országhatárunkon túli betegellátást is elképzelhetővé tenné!

8. Orosháza és Kakasszék között most készült el az új kerékpárút, amely folytatódik Székkutasig. A VPSZ tagságtól már várjuk azokat a térképterveket, amelyek a Pusztán minden települését és fontos turisztikai célhelyét folyamatosan, az erre a célra nyert pályázatok fölhasználásával, kerékpárutakkal kötné össze.

9. Hódmezővásárhely Pusztájának szétdarabolása után, a talán legértékesebb történelmi emlékhelyünk megmaradt, a magyar középkori csomorkányi romtemplom. Az itt végzett ásatások bebizonyították, de a megmaradt, fennálló falakon látható román, és fölötte gótikus ablaknyílás is jelzi, hogy a Szent István-i rendelkezést követően, ide hozott kőalapra, de maradó falból álló, helyben égetett téglából épült a római katolikus templom, amely a reformáció után, az evangélikus Jaksics nevű földesuraik vallását követve, evangélikussá vált, természetesen a mezőváros lakosságával együtt. Hódmezővásárhely pályázattal pénzt nyert a templom karbantartására és kegyeleti helyként való vallási turizmus céljára. Ezt követően további pályázatra lenne szükséges ahhoz, hogy Vásárhely felől két irányban, továbbá a 47-es úton Orosháza, Székkutas, majd Békéssámszon felől a történelmi és egyházi örökségünk az időjárástól függetlenül megközelíthető legyen.

A VÁSÁRHELYI PUSZTÁÉRT SZÖVETSÉG EMBLÉMÁJA
KÉSZÍTETTE: HOLLER LÁSZLÓ FESTŐMŰVÉSZ

Mivel itt még föltáratlan középkori romváros, a hozzátartozó temetővel és az oppidum végleges elpusztításakor megölt, ártatlan lakosság szétszórt hamvaival kegyeleti hely is, búcsú- és zárandokhelyé kell nyilvánítani. Ide a VPSZ nem majálisokat, színpadokat és vidám bulikat szervezne, hanem ökomenikus, szakrális találkozót, illetve a hely méltóságának, tiszteletének megfelelő irodalmi és művészeti találkozót, kihelyezett történelemórákat tervez.

10. A kulturális területet folytatva, a VPSZ tervezi, hogy azokon a településeken, ahol még mindig nincs olvasóköri, a dél-alföldi hagyományok megmentése és továbbvitele érdekében, amennyiben jogos igény merül föl iránta, az Olvasóköri Szövetség segítségével új köröket létesít. Tervezzük, hogy minden falunak legyen falumúzeuma. Örömmel, hogy Székkutas esetében már átadásra került az épületében és teljes berendezésében szakszerűen megtervezett és korszerű falumúzeum, amely a VPSZ mindazon falvának is példát mutat, amelyeknek még nincs történelmi bemutatóhelye. Ugyancsak falumúzeum létrehozását tervezi Békéssámszon, Pusztaföldvár, valamint Kardoskút. Utóbbi a mostani olvasóköri mellé épített állandó kiállító helyiséggel, a tájra jellemző ősepítménynek számító népi „kerekóllal”, külső kemencével, harangláb és ősmagyar táltosfa állítással. Ezek azért is nagyon fontosak, hogy nemcsak a pusztai élet területi sokrétűségét mutatják majd be, hanem egy turistacsoportot úgy is végig tudunk vinni a településeinken, hogy megnézhetik elődeink életmódjának relikviáit.

11. A VPSZ tervezi, hogy a Pusztán megörökítésére létrehozza és támogatja a mártélyi kiváló példa alapján, a nyári képzőművészeti tábor és fotótábor. Dr. Nagy Imre, a Hódmezővásárhelyi Tornyai János Múzeum igazgatója vállalta, hogy művészettörténelmi szempontok alapján segíti őket, míg Holler László és ifjú Holler László festőművészek a korrektor tanári feladatot is ellátják. Eifert János világhírű, vásárhelyi születésű fotóművészünk, aki ez évben ünnepelte 71. születésnapját, vállalta, hogy minden évszakban eljön a Pusztára – ahol már megfelelő tartózkodási helyet is nyújtott neki az egyik pusztai illetőségű pesti barátja, a korszerű tanyájában –, hogy a Pusztán évszakonként változó arculatát megörökíthesse. Így már a közeljövőben beindulhat a Pusztán több műfajú újra felfedezése és megörökítése.

12. Végül, a két anyaváros: Hódmezővásárhely és Orosháza művelődési központja vállalták, hogy a VPSZ-ben társult helységek számára, díjmentesen lehetőséget biztosítanak a kulturális bemutatkozáshoz. Elsőnek Vásárhelyen Székkutas adott olyan kiváló, fél napos előadásorozatot, ahol a nagy színházteremben még a lépcsőkön is ültek.

Ezek a szempontok és igények természetesen tovább bővíülhetnek, és a támogatók, valamint a nyertes pályázatok szerint valósulnak meg.

Hódmezővásárhely, 2014. szeptember 22.

Összeállította: Szent Tibor

MŰEMLÉKI FELÚJÍTÁSOK

Cégtörténetek és felújított épületek

A HÓDMEZŐVÁSÁRHELYI POSTA

A TERVEZ-ÉPÍT-RENOVÁL Építőipari Kft vezetőjével, Németh Péterrel a műemlék-felújítási tevékenységről beszélgettünk. Először is ismerkedjünk meg magával a céggel. Mikor alakultak?

A TERVEZ-ÉPÍT-RENOVÁL Építőipari Kft-t 2009. július 1-jén alapítottuk. Valójában jogutódja azonban a NO. Műemléki Tervező és Felújító Bt.-nek, mely az Országos Műemlékvédelmi Hivatal Szegedi Kirendeltségének megszűnése után, 1995. augusztus 1-jén jött létre. Így társaságunk már 19 éve folyamatosan működik.

Mennyiben más kihívás egy műemlékként védett épület felújítása, mint egy új épület építése? A vállalat munkatársainak szakmai felkészültségének igen széleskörűnek kell lenni ahhoz, hogy mindezt tudják vállalni. Hogyan tudják mindezt biztosítani?

Nincs két egyforma műemlék, így minden egyes épület felújítása más-más feladatot jelent. Egy műemlék felújítása sokkal összetettebb szakértelemet és több tapasztalatot igényel, mint egy új épület tervezése és kivitelezése. A műemlék épületek napi felújításával 1984 óta foglalkozom. Az OMF ekkor alapította azt a kirendeltséget, amely a dél-alföldi műemlék épületek felújítására szakosodott. Ekkor toboroztuk azokat a szakembereket is, akik már végeztek műemléki felújítási munkákat. Így a hét-nyolc fős kirendeltség létszáma fokozatosan emelkedett, és 1994-ben meghaladta a száz főt. A kirendeltségnek az 1980-as évek végén volt Hódmezővásárhelyen, Szentesen, Gyulán és Baján is építésvezetője. A szakembergárda az alapítást követően, rövid időn belül kialakult és rang volt a műemlékvédelemnél dolgozni. Munkatársaink részére minden évben kötelező volt a szakmai továbbképzés is. Olyan oktatóink és mestereink voltak, mint Mendele Ferenc, dr. Román András, Levárdy Ferenc, Sisa Béla, dr. Vándor András, Bugár Mészáros Károly, Szarka Imre, Takács György, prof. dr. Szabó Pál (a Dortmundi Egyetem tanára), vagy Jörg P. Moser (a Salzburgi Szakmunkásképző Középiskola tanára). Manapság a szakképzést a munkák során próbálom a dolgozók részére biztosítani, illetve a régi szakembereinknek felidézni.

Amikor találkoznak egy műemlék felújítására kiírt pályázattal, mely szempontok azok, amelyek meghatározzák, hogy Önök szeretnék vállalni a megbízást? Alvállalkozókat is bevonnak a projektjeikbe? Ha igen, milyen szakterületről?

Ma már nem lehet válogatni a műemlék épületek felújítási lehetőségei között. Örülök, ha évente egy műemléki felújítást egyedül, alvállalkozóként vagy szubalvállalkozóként el tudunk végezni, de annak még jobban örülök, hogyha az alvállalkozói tevékenységünket teljesen és határidőre kifizetik. Általában a megszokott, régi szakembereinkkel dolgozunk és vonjuk be őket a kivitelezési munkába mint alvállalkozókat. Amikor nincs közös munka, akkor a volt szakembereink mint önálló vállalkozók dolgoznak a saját szakmájukban. Ezek a szakterületek: asztalos, parkettás, faburkoló, díszműlakatos, kovács, épületszobrász, kőfaragó, szobrász, díszműbádogos, bronz- és vasöntő, díszműveges, festő és díszítőfestő.

Eddig hány műemlék épületet újítottak föl? Melyek azok?

Ez egy elég hosszú lista, hatvannál több műemlék épületet újítottunk már föl. Ezek közé tartozik a szegedi városháza, az alsóvárosi ferences templom, a Reök-palota és a MÁV székház, a hódmezővásárhelyi Fekete Sas Szálló, a zsinagóga, az ótemplom és az úri kaszinó, a szegvári Károlyi kastély, a kiszombori rotunda, a szentesi volt megyeháza és a Kossuth téri református templom, a mezőhegyesi ménesbirtok diadalíve és a gyulai téglavár is. A Dél-Alföldön kívül azonban például Nyíregyházáról (görög katolikus püspöki palota), Székesfehérvárról (megyeháza címere), Pécsről (Kálvária kápolna), sőt még külföldről (Luzern, Hotel Monopol) is kaptunk megbízásokat. De mi állítottuk helyre a fehérvárcsurgói Károlyi-kastélyt és a máriapócsi templomot is.

A HÓDMEZŐVÁSÁRHELYI ZSINAGÓGA

HOTEL MONOPOL LUZERN
(SVÁJC)

Melyik épület felújítása jelentette a legnagyobb kihívást? Miért?

A külföldi feladatok közül a Hotel Monopol (Luzern, Svájc) homlokzati rekonstrukciója és téli kert kialakítása, mert olyan pontos és műves munkát kértek és vártak el tőlünk, mint maga a svájci óra minősége. Sikertült hazánk jó hírnevét öregbíteni! A munkánkat Luzern főterén, minden este és éjszaka megvilágítják.

A hazai feladatok közül minden egyes feladat fontos és kedves volt számunkra. Talán a legszebb feladatok közé tartozott a nyíregyházi görög katolikus püspöki palota teljes homlokzati rekonstrukciója, a máriapócsi görög katolikus templom homlokzati rekonstrukciója, a hódmezővásárhelyi postapalota és az úri kaszinó teljes homlokzati rekonstrukciója.

Nehéz és szép feladatok voltak, de megérte a küszködést.

Milyen anyagokkal dolgoznak? Ma már új anyagok léteznek, mi határozza meg, hogy mely eredeti anyagot lehet újjal kiváltani? Hol használtak új anyagot is az eredeti mellett?

Főleg hagyományos szerkezeti és szakipari anyagokkal dolgozunk, de időnként van lehetőség a már kipróbált és bevált új anyagokat (Remmers, LB-Knauf) is alkalmazni. Fő szempont azonban az autentikus anyaghasználat.

Példa az eredeti és új anyagok közös használatára a hódmezővásárhelyi postapalota és a szentesi református nagytemplom homlokzati felújítása és rekonstrukciója.

Mire kell különösen odafigyelni egy műemléki épület felújításakor?

Az alaptól a csúcspdízig mindenre, lépésről lépésre, részről részre, minden egyes munkánál.

Mennyire lehet pontosan kalkulálni egy épület felújításakor a várható költségekkel? Előfordult-e már, hogy menet közben derült fény egy újabb műemléki feladatra? Ha igen, kérem, mesélje el.

Minden mérhető és kalkulálható. Tehát ha egy létesítmény felújítása tisztességesen fel van tárva, kutatva és megtervezve, akkor az elvégzendő felújítási munka költsége pontosan és tételesen meghatározható, de még ez esetben is szoktunk átlag 10% tartalékkeretet képezni az előre nem látható feladatok fedezetére.

A nagyobb és összetettebb feladatok során szinte elkerülhetetlen az előre nem látható, nem kalkulált munka elvégzése. Például utólag elfalazott szerkezet, nyíláshely, boltozat, épületdísz.

Cégük milyen szakmai vagy egyéb elismeréssel, díjjal rendelkezik? Újítás vagy felújítás, új épület tervezéséért, építéséért, környezettudatos megvalósításáért.

A társaságunknak vannak elismerései és díjai, de számunkra a legnagyobb dicséret, ha a szakmához értő szakemberek elismerik azt, amit csinálunk, illetve csináltunk. A legértékesebb szakmai elismerés, amit megrendelőtől és hozzáértő szakembertől kapunk.

Díjazott lett például a mártélyi Tiszai u. 14. alatti lakóépület tervezése (*Nívódíj* és „Az Év háza” országos 1. díj). valamint a nyíregyházi püspöki palota és a máriapócsi templom is (mindkettő pápai dicséretet kapott).

Kérem, hogy röviden ismertesse jövőbeni terveit, szakmai álmait. Személy szerint Önnek melyik a legkedvesebb műemlék épülete Hódmezővásárhelyen? Miért?

Sajnos ma már a túlélés a legfőbb célunk, jó esetben alvállalkozóként vagy szubalvállalkozóként kapunk feladatokat, munkarészeket, a fővállalkozó által meghatározott áron. Tehát ma már csak álmaink vannak, hogy túléljük ezt a helyzetet és közvetlen kapunk megrendelést olyan műemlék épület felújítására és helyreállítására, amelyet önállóan elvégezhetünk és a teljesítést követően hiánytalanul megkapjuk a munkánk ellenértékét. A hódmezővásárhelyi műemlékek közül, minden munkánk kedves volt, de talán a legnagyobb kihívást a postapalota, az úri kaszinó és a Tárkány Szücs-palota jelentette az utóbbi években.

Bodó Péter

Hódmezővásárhelyi fotók: Gaál Györgyi

TÁRKÁNY SZÜCS-PALOTA
(HÓDMEZŐVÁSÁRHELY)

NÉMETH JÓZSEF

(1928 - 1994)

A Somogy megyei kisközségek, Kaposszerdahely és Szenna határán áll az a kis, félig földbe süppedt ház, amelyben 1928. október 3-án Németh József meglátta a napvilágot. A két falu közigazgatási határa megváltozott, ezért szerepel egyes életrajzaiban úgy, hogy Kaposszerdahelyen, más életrajzaiban úgy, hogy Szennán született. Nyolcgyermekes család tagjaként már tizenkét éves korában cséplőgépnél dolgozott, hogy famunkás édesapja szűkös keresetét kiegészíthesse. Egy különösen kimerítő cséplés után 1946-ban szobafestőtanoncnak állt Kaposvárott, és 1949-ben megkapta a segédlevelet. A kaposvári képzőművészeti szabadiskolának – mestere biztatására – ugyanezen évtől volt tagja, ahol 1951-ben fedezte fel Hincz Gyula és Bortnyik Sándor egyik tehetségkutató körútjuk alkalmával. A képzőművészeti főiskolán előbb Papp Gyula, majd Bán Béla volt a mestere, végül átkerült Szőnyi István osztályába, freskó szakra.

Még főiskolás korában járt Hódmezővásárhelyen a Szabó Iván szervezte nyári művésztelepen, és a diploma megszerzése után önműködően járó Művészeti Alap-tagság folyamánként három hónapos beutalást kapott ugyanide. A beutaló lejártával is itt maradt, és a kezdeti nehézségek, valamint anyagi gondok leküzdése után ezen alföldi műhely aktív tagja lett.

Első önálló jelentkezésére 1960-ban került sor a hódmezővásárhelyi Tornyai János Múzeumban, majd egy évvel később a Műcsarnokban.

Németh József művészetének az a sajátossága, hogy az illúzionisztikus és ikonikus ábrázolás határmezsgyéjén mozog. Már a „tapogatózó bizonytalanság” korszakának képein is a hétköznapi jelenet kimerevítésével, a jellemző nézetek alkalmazásával és a természetelvűségen felülemelkedő dekorativitással előremutat későbbi „ikonos” korszakára.

Németh József alkotói munkásságának kezdete óta határozott következetességgel haladt az általa helyesnek ítélt úton. Festészetében nem lehettek fel olyan alkotói jegyek, melyek arról árulkodnának, hogy divatos, kortárs irányzatoknak akart volna megfelelni. Ez a kijelentés azonban nem feltételezi, hogy munkássága statikus, változások nélküli, homogén művek sorozata lenne. Oeuvre-jében az egyes korszakok körülírhatóan és jellegzetes művekhez köthetően elhatárolhatóak. Témáit a hajdanvolt paraszti lét világából merítette, emelt horizontú kompozícióin az emberi- és állatalakokat sajátos, szakrális hangulatú léthelyzetekben ábrázolta. Mint a művész vallomásából tudható, emelt horizontú vagy a horizont jelzésére még csak nem is vállalkozó munkáit somogyi származására vezette vissza.

Akár elfogadjuk ezt a magyarázatot, akár nem, tény, hogy Németh József nagyléptékű festményein a centrálperspektívát meglehetősen ritkán lehet számon kérni. Ez alkotásainak alakjait nemcsak a látvány szerint leképzett térből ragadja ki, de olyan hatást is eredményez, amely az időtényező mint nem létezőt feltételezi képei világában. Emberalakokat megjelenítő műveiben két típust lehet elkülöníteni: az egyik az, ahol a figurák valamilyen tevékenység – munkavégzés – közben örökítették meg, bár heves mozdulatokat, lendülettől mozdulni látszó végtagokat itt hiába keresnénk; a másik, ahol figurái létbe merevedetten csak vannak. Ülnek, állnak vagy fekszenek – hieratikusan, már-már szertartási mozdulatlanul, mely többet sejtet az ábrázolt jelenet egyszervalóságánál.

Németh József akadémiai iskolázottsága ellenére meghaladta a „helyi adottságok” és „valóságosság” csalóka kritériumait.

Festményein a népművészet sűrített képes-beszédét alkalmazza, fái a világfák és életfák testvérei.

Németh József életművének tanulsága az, hogy a művészet – néha tudatosan, néha tudattalanul – olyan fontos (emberlétünk szempontjából kiemelten fontos) ismereteket képes közölni, megörökíteni és hagyományozni, amelynek hagyományozása csak a képzőművészet eszközeivel lehetséges. Németh József egész munkássága az emberségről szól egy olyan festői nyelven, mely értelmezhető az egyszerű történet, az egyszerű létezés (életképi) szintjén is, de mindazoknak, akik vállalják a megismerés rögzítését, akik vállalják a lét mélyebb rétegeiben való alámerülést, azoknak e művek a lét misztériumait is képesek feltárni.

Németh József a hódmezővásárhelyi festőiskola egyik legmarkánsabb egyéniségeként vonult be az „alföldi festészet” történetébe. Munkássága egy sajátos történelmi korszakban formálódott és teljessé vált ki. Egy olyan időszakban, amikor a kétféle munkások, az egyszerű szántóvetők vagy pásztorok egyetemes emberi erőit aktuálpolitikai érdekek érvényesítésére (is) felhasználták. Németh József következetes alkotói törekvése, egyenletesen alakuló, avagy jól átgondolt szándékok mentén formálódó festői eszköztára, fokozatosan kibomló és kikristályosodó képtémai azonban levetnek magukról minden belemagyarázó szándékot, s a művek önnön nyelvén felsejlő vizuális üzenetei tisztán, minden sallangtól mentesen állítják elének az embert.

1994 augusztusa óta nincs közöttünk Németh József. 2008-ban lett volna nyolcvan esztendő.

Nagy Imre

NÉMETH JÓZSEF: TISZTA FORRÁSBÓL

LELŐHELY: TÖRNYAI JÁNOS MÚZEUM

FOTÓ: DÖMÖTÖR MIHÁLY

FODOR JÓZSEF: ÁRADÁS

1985. OLAJTEMPERA, FAROST 100 X 100 CM

FODOR JÓZSEF A MÁRTÉLYI KÉPZŐMŰVÉSZETI SZABADISKOLA (1964) EGYIK ALAPÍTÓJA.
FORRÁS: FODOR JÓZSEFNÉ — FOTÓ: DÖMÖTÖR MIHÁLY